

Pirms kāda laika notikušajā Latvijas Padomju rakstnieku savienības un Latvijas Valsts izdevniecības partijas pirmorganizāciju kopējā sapulcē runāji starp citu atzīmēja, ka virkne trūkumu, kas vēl sastopami latviešu padomju literatūrā, varēja būt novērsti, ja pastāvētu ciešāka sadarbība starp Rakstnieku savienību un izdevniecību, kuru darbs ir cieši saistīts: radīt literatūru un novadīt to līdz plašām lasītāju masām. Izskanēja prasība, lai izdevniecība rūpīgāk saskatītu savus plānus ar rakstnieku organizāciju un vairāk interesētos par literatūras radošajiem nodomiem, lai izdevniecības redaktori būtu drosmīgāki savā darbā, cīnītos pret konfliktu nogludinājumiem un dzīves izskatīšanai topošajās grāmatās; savukārt jāpaceļ kritikas līmenis Rakstnieku savienības sekcijās, kad tiek apspriests un ieteikts izdošanai tas vai cits manuskripts, rakstnieku organizācijai jāuzņemas atbildība par izdevniecības plānos ieslēgto darbu nodošanu termiņā utt. Tas viss kopā celtnu mūsu literatūras idejisko un māksliniecisko līmeni, tauta saņemtu vairāk labu, interesantu grāmatu.

Ciešāka radošā sadarbības trūkums, ko bieži vien aizstāj formalisms un birokrātisms, traucē arī citu savstarpēji cieši saistītu mākslas nozaru, veidu un žanru straujāku attīstību. Nevar iedomāties teātra izrādī bez lūgas, taču, kā dzirdējam literatūras un teātra darbinieku sanāksmē, kurā apsprieda stāvošā latviešu padomju dramaturģija, viens no lēmumiem, kas bremzē latviešu padomju oriģinālu radīšanu, ir vajās saltes starp teātri un dramaturģiem. Teātri, kam vajadzētu būt dziļi interesētiem par katru jaunizstrādātu vai topošu lugu, bieži vien neko nedara, lai sniegtu radošu palīdzību autoriem, it īpaši jaunajiem dramaturģiem, kam šāda palīdzība visvairāk vajadzīga, bet gaida, kad tiks atnesti gatavi darbi. Un gadās, ka saņemis šādu darbu, teātris to nosūta atpakaļ autoram bez saviem norādījumiem vai ar neko nelietderīgu atzīmi, ka luga lasīta, bet kolektīvam nav patīkusi. Kāpēc nav patīkusi? Kādi trūkumi ir šim darbam, vai tie ir novērstami un kā novērstami?

Minētā sanāksmē tika nosauktas konkrētas lūgas, piemēram, Elzas Ilmes «Dzintara smelēji» un Adolfa Vanaga «Platpēda spēļu spēle», kuras jau varēja būt mūsu teātru repertuārā, bet kas vienīgi tādēļ, ka teātru un jauno dramaturģu sadarbība bijusi nepietiekama vai arī nepareiza, rampas gaisma tā arī nav ieraudzījusi.

No otras puses — arī dramaturģi, sevišķi iesācēji, vāji pazīst teātra prasības un specifiku, nekonsultējas ar režisoriem un aktieriem, dažkārt augstprātīgi izturas pret saņemtajiem norādījumiem. Šeit vietā atcerēties, cik svētīgus augļus devusi Čehova un Gorkija ciešā sadarbība ar Maskavas Dailē teātri, tā režisoriem un vadošajiem aktieriem, un ka arī labākie padomju skatuves uzdevumi radušies, pastāvot radošai sadarbībai starp dramaturģu un teātri.

Opera, oratorija, muzikāla komedija, kantāte, masu vai kora dziesma var rasties tikai dzejnieka un komponista kopīga darba rezultātā. Ja mums šodien šāds muzikas nozarē daudz kā tāda vēl trūkst, ja liela daļa darbu neapmierina klausītāju prasības, tas liecina, ka trūkst vispirms tieši šī kopīgā darba. Komponisti parasti vainu uzvel dzejniekiem: neesot piemērotu tekstu. Šī aizbīdīšanās klūvusi par īstu aizsēgu, aiz kura paslēpties no aizvien skaidrāk dzirdamajiem pārmetumiem. Teksti dziesmām ir — tos vajag mācēt atrast. Bet vajag arī nākt pie dzejniekiem ar savām prasībām, ierosinājumiem, iecerēm. Līdz šim bieži ir bijis tā: pie dzejnieka ierodas komponists, nospēlē uz klavierēm jau sacerētas muzikas motīvu un prasa pāris dienas pielāgot tai vārdus. Protams, ka šādiem papēmiem nekad kopēja ar nopietnu sadarbību nav. Ir bijis arī tā: Rakstnieku savienība saņem no komponistu savienības veselu sarakstu temū, par kurām vajadzētu radīt piemērotus dziesmu tekstus. Skaidrs, ka arī šādas kancelejas sarakstīšanas ceļā labas dziesmas neradīsies.

Tiektais, protams, nenozīmē, ka Rakstnieku savienība būtu atbrīvojama

no atbildības par bēdīgo stāvokli ar operu, muzikālo komediju un baletu libretiem, oratoriju, kantātu un dziesmu tekstiem. Runa ir tikai par to, ka ne jau vaininieku meklēšana un atbildības novēršana, bet gan gudra un plānveidīga sadarbība var palīdzēt šī jaunatjuma atrisināšanā.

Radošās organizācijas un mākslas iestādes mūsu zemē priekš tam arī pastāv, lai vadītu, aktivizētu, rosinātu, celtnu augstākā idejiskā un mākslinieciskās meistarības līmenī savas nozares radošo darbinieku dalīrādī; tām pirmā kārtā jārod ceļi un iespējas, kā nokārtot sasāpējušo jautājumu par ciešākas savstarpējas sadarbības nodibināšanu. Padomju rakstnieki, tēlotāji mākslinieki, komponisti, arhitekti, teātru un kino darbinieki, dziedoņi un muziķi — tā ir viena kopīga saime, viens kolektīvs, kas dažādiem, saviem specifiskiem līdzekļiem pilda vienu un to pašu cildeno uzdevumu: radīt kultūras pārpilnību mūsu zemē, palīdzēt tautai komunisma celtniecības darbā. Visas padomju mākslas nozares, lai cik daudzveidīgas tās arī nebūtu, vieno kopīgi idejiskie un estētiskie principi, kopīga — socialistiskā realisma — metode. So kopīgo uzdevumu un jautājumu kopīgas pārrunas, iztirzājumi, diskusijas par tiem, protams, daudz dotu, lai rastos ciešākas saites starp šo nozaru darbiniekiem.

Jāpanāk katras mākslas nozares ikviena darbinieka personīgā interese, atbildība par visas mūsu mākslas likteņiem. Rakstnieku savienības sekcijās tiek apspriests jauns darbs — luga, romāns, stāsts, dzeju krājums. Nerunājot nemaz par to, ka šādās apspriedēs nekad neiegriežas komponisti, gleznotāji, arhitekti, kas reti viesis tajās ir režisors vai aktieris (ja apspriež lugu), arī pašu rakstnieku līdzdalība ir nepietiekama. Tāpat tas ir komponistu, Mākslinieku, Arhitektu savienību sekcijās, teātros, kinostudijās: citu mākslas nozaru ļaudis tur nerodas, arī pašu aktivitāte pārāk maza. Skatīt, katrs dzīvo tikai ar sevi, trūkst liela prieka par cita sasniegumiem, dziļa pārdzīvojuma par biedra neveiksmi, vēlēšanās palīdzēt tam ar savu padomu.

Lai pierādītu, cik sveši viens otram pie mums ir dažādu mākslas nozaru darbinieki, varētu nosaukt daudz piemēru. Lūk, nesen atklāja tēlotājas mākslas izstādē. Uz vienas rokas priekšiem varēja saskatīt rakstniekus, muzikālus, teātra ļaudis, kas piedalījās šīs izstādes atklāšanā. Rakstnieku kongresos, komponistu plēnumos citu nozaru darbinieki piedalās vienīgi kā oficiāli viesi, auksti vērotāji. Visai reti rakstniekus un jo sevišķi gleznotājus un tēlniekus varam sastapt mūsu koncertzālēs. Komponisti un muziķi savukārt nelabprāt apmeklē teātru izrādes. Tas viss liecina, ka radošā rosmē, aktivitātē mūsu mākslas darbinieku vidū vēl pārāk zema. Mēs nedzīvojam līdz viens otra sasniegumiem. Būtu taču labi, ja par jaunuzceltnu māju apspriedē vai presē izteiktos ne vien arhitektūras speciālisti, bet arī rakstnieki, ja gleznotāji palīdzētu novērtēt jaunu grāmatu, aktieris — jaunkomponētu dziesmu. Bet tas, diemžēl, nenotiek.

Mēs vēl pārāk maz interesējamies par to, kas notiek vispār dzīvē ap mums, pārāk niecīga ir mūsu konkrēta iekļaušanās visas tautas kopīgajā darbā.

Komunistiskā partija un Padomju valdība pēdējā laikā izvirzījusi jaunus uzdevumus, kurus realizējot krasl jāpaceļ padomju ļaužu materiālās labklājības un kultūras līmenis. Uz jaunajiem uzdevumiem, kuru izpildē ražotā strādā visa tauta, esam atsaukušies tikai ar dažiem dzejoļiem, aprakstiem, īsajiem stāstiem, dziesmām, gleznām. Bet partijas vadība izvērtējusi padomju ļaužu cīņai par tautas materiālās labklājības un kultūras pārpilnības nodrošināšanu tagad jāklīst par pašu galveno, centrālo ikdienas radošo darbinieka un ikvienas radošās organizācijas dzīvē. Lai tas tā būtu, jāpārvieno, jāsavieno visas kultūras un mākslas meistarību saimes pūlī. Un nav šaubu, ka plānveidīgi sadarbojoties, mūsu radošās organizācijas spēš dot daudz vairāk nekā līdz šim.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

20. DECEMBRĪ

Nr. 51 (466)

UZ MŪŽU KOPĀ

MIKOLA BAZANS

Visas mūsu Tēvzemes tautas, un pirmām kārtām krievu un ukraiņu tautas, gatavojas lielajam visas tautas svētkiem — 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju.

Ar milzīgu pacilātību ukraiņu tauta, bet kopā ar to arī Padomju Ukrainas rakstnieki uzņēma PSKP Centrālās Komitejas, PSR Savienības Ministru Padomes un PSRS Augstākās Padomes Prezidija lēmumu par 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju. Šis dokuments ir jauns, spilgts apliecinājums tam, ka Komunistiskā partija un Padomju valdība rūpējas par socialistiskās Tēvijas nesatricināmās tautu draudzības tālāku nostiprināšanu. Tas sniedz divu lielo slavu tautu vienprātības ceļa dziļu vēsturisku izskaidrojumu, noteic tā galvenos, izšķirošos posmus. Šis lēmums vārda māksliniekiem, literatūras zinātniekiem un vēsturniekiem pakalpos kā neatņemams palīgs, lai pareizi, no marksistiskā-leņiņiskā viedokļa apgalotu ukraiņu tautas vēsturi, divu brālīgo tautu mūžīgās draudzības vēsturi.

Perejaslāvijas Rada bija slavens nolēgums mūžsenajai ukraiņu tautas cīņai pret svešzemju iekarotājiem — par atkalapvienošanās ar krievu tautu vienotā Krievijas valsti.

Ukraiņu tauta, pēc V. I. Leņina domām, būdama tik tuva krievu tautai gan valodas, gan dzīves vietas, gan rakstura un vēstures ziņā — vienmēr tiekusies apvienot savus spēkus ar brālīgo krievu tautu.

Gadsimtiem ilgi Ukraina cieta drausmīgu postu, nedzirdētas mokes no turku-tatāru chanu kļētoju ordu agresīvajiem uzbrukumiem un poļu šlachtas jūga. Ukraiņu tauta, kurai draudēja iznīcināšana, pastāvīgi cīnījās pret svešzemnieku-verdzinātāju spaidiem, vērsot savus skatienus uz Maskavu, tiekdamās apvienoties ar brālīgo krievu tautu, meklējot tajā palīdzību.

Izcilais valstsvīrs un karavadoņs Bogdāns Chmelņickis, kas vadīja ukraiņu tautu 1648.—1654. gada atbrīvošanās karā, atradās ukraiņu valsts izveidošanas procesa priekšgalā, pareizi saprata tā uzdevumus un mērķus, redzēja, ka ukraiņu tautu kā naciļu var glābt vienīgi apvienošanās ar lielo krievu tautu.

Vareno pacēlumu tautas varonīgajā 1648.—1654. gada cīņā par Ukrainas atbrīvošanu no poļu šlachtas jūga, par Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, plašu šīs cīņas vērtību un izcilus panākumus veicināja Krievijas valsts un sevišķi Krievijas tautas masu pastāvīgā palīdzība un atbalsts.

1653. gada 1. oktobrī Maskavā bija vēsturisks notikums — Zemes sapulcē vienprātīgi pieņēma lēmumu par Ukrainas iekļaušanu Krievijas valstī. 1654. gada 8. janvārī Perejaslāvijas Radā ukraiņu tautu uz mūžiem saistīja savu likteni ar asinsradniecīgo brālīgo krievu tautu.

Perejaslāvijas Radas lēmums bija patiesa brīvību mīlošās ukraiņu tautas gribas izpausme, apliecināja tās mūžsenos centienus un cerības un iezīmēja pagrieziena posmu Ukrainas vēsturē.

Neraugoties uz to, ka Krievijas priekšgalā toreiz atradās cars un muļnieki, šim notikumam bija izcila progresīva nozīme divu slavu tautu tālākajā politiskajā, ekonomiskajā un kultūras attīstībā.

Krievu literatūras un mākslas progresīvie darbinieki, kvēlie cīnītāji pret nacionāli koloniālā jūga reakcionāro politiku, ko pauda carisms, vienmēr aizstāvēja ukraiņu kultūru un valodu. Hercens bija pārliecināts, ka «Ukraina... jāatizīst par brīvu un neatkarīgu zemi». Beļinskis pasvītvoja, ka Ukraina var kļūt brīva tikai savienībā ar Krieviju, jo «...kopā ar Krieviju tai tagad pieder liela nākotne...».

Labākie Krievijas dēli kopā ar ukraiņu tautas progresīvajiem darbiniekiem cīnījās pret divu brālīgo tautu sadalīšanas kaupilno politiku, ko piekopa krievu un ukraiņu muļnieki, buržuāzija un viņu rokaspulsi — lielvalstiskie šovinisti un ukraiņu nacionalisti.

Ukraiņu tautas tālākajā attīstībā,

tās draudzības nostiprināšanā ar krievu un pārējām Krievijas tautām izšķiroša nozīme bija tam, ka vēstures arenā parādījās Krievijas proletariāts — vis-revolucionārākais pasaulē — un tā kaujinieciskais avangards — Komunistiskā partija.

Komunistiskās partijas vadībā Krievijas tautas, realizēdamas Lielā Oktobra socialistisko revolūciju, atbrīvoja no kapitalistiskās verdzības vāžām. Vislielākais ukraiņu tautas nacionālais lepnums ir tas, ka tā pirmā pēc krievu tautas uzsāka socialisma ceļu, panāca beidzot šāva mūžsenā sappa piepildīšanos, izveidodama savu nacionālo Ukrainas valsti un tādējādi levdādamā jaunai un patiesām slaveni savas vēstures posmu.

Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas dienās, cīņā pret iekšējo kontr-revolūciju un ārēju militāro intervenciju, socialistiskās celtniecības procesā, Lielā Tēvijas kara vēsturiskajās kaujās nostiprinājās un norūdījās krievu un ukraiņu tautu brālīgā savienība.

Pateicoties Komunistiskās partijas un Padomju valdības gudrajai leņiņiskajai stāvēšanai nacionālajā politikā, ar krievu tautas palīdzību un atbalstu, ukraiņu tauta spēja realizēt savu nacionālo atdzimšanu, no jauna apvienot visas ukraiņu zemes vienotā Ukrainas padomju socialistiskā valstī.

Uzcelušas socialistisko sabiedrību, ukraiņu un krievu tautas kopā ar visām mūsu zemēs brālīgajām tautām pārliecināti iet uz komunismu.

Ukraiņu tauta vienmēr bez zēlastības ir grāvusi savus lielākos ienaidniekus — ukraiņu nacionalistus. Nacionālistu nodevīgās darbības galvenais virziens vienmēr ir bijis un arī tagad ir tieksme sarīdīt krievu un ukraiņu tautas, mēģinājumi izjaukt to draudzību, lai tādā veidā panāktu savu negēlīgo mērķi — pārdot ukraiņu tautu, nodot to pasaules imperialismā jūgā.

Ukraiņu buržuāziskie nacionalisti, no labi pazīstamā vēstures viltotāja Grusevska līdz fašistam Hvilčovam, ne vienreiz vien mēģināja «pierādīt» tā saucamo Ukrainas vēsturiskās attīstības «savrupību». Ukrainas labākie dēli vienmēr kvēli cīnījās pret nacionālistu reakcionāro ideoloģiju. Vēl pirms pusgadsimta Ivans Franko paziņoja: «Mēs milām lielkrievu tautu un vēlam tai labu, mīlam un mīlamies tās valodu. Mēs pazīstam un mīlam arī krievu rakstniekus, lielos gaismas nesējus gara valstī... mēs solidarizējamies ar krievu tautas labākajiem dēļiem.»

Krievu un ukraiņu tautas draudzības tema ir radusi plašu atbalstu abu tautu klasiskajā literatūrā. Savā dalīradē šai temat plevēšas Puškins un Sevcenko, Gogolis un Franko. Ne velti Puškins Bogdanā Chmelņicki redzēja «seno laiku slavu». Beļinskis viņu nosauca par «lielo karavīru un lielo politiķi», bet Sevcenko godāja par «ģenialo dumpinieku».

Tema par Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju ieņem pienācīgu vietu arī ukraiņu padomju rakstnieku dalīradē. Plaši pazīstama ir A. Korneičuka luga «Bogdāns Chmelņickis», kurai bija liela nozīme, no marksistiskā-leņiņiskā viedokļa pareizi noticot un propagandējot 1648.—1654. gada ukraiņu tautas atbrīvošanās kara slavenā vadoņa valstisko darbību. Šai pašai temat veltīta L. Dmiterko luga «Uz mūžu kopā», N. Ribaka epopeja divās daļās «Perejaslāvijas Rada», J. Kočuras stāsts «Ivans Boguns». Vērtīgs ieguldījums socialistiskajā mākslā ir K. Dankeviča opera «Bogdāns Chmelņickis» (V. Vastļevskas un A. Korneičuka librets).

Nav šaubu, ka arī turpmāk ukraiņu padomju literatūra ar saviem mākslas darbiem cīnīsies pret nacionālistiskām attiecām padomju ļaužu apziņā, atklās un izskaidos jebkuru vismazāko nacionālistiskās ideoloģijas izpausmi vēsturē, literatūrā un literatūras zinātnē.

Būtu kļūdināšanās saprast, ka grāmatām, kas iznāks sakarā ar atkalapvienošanās 300. gadadienu, vispirms jā-

plevēšas pagātnē. Protams, vēsturiskajai tematikai jāņem cienīga vieta mūsu dalīradē, jo varonīgā un slavenā, brīnīšīgā un aizraujošā krievu un ukraiņu tautas mūžsenās draudzības vēsture vēl tālu nav atspoguļota ukraiņu padomju literatūrā. Bet nevar aizmirst, ka jauns, patiesām slavenis laikmets sācies, kopš nodibināta Ukrainas padomju socialistiskā valsts, kas ir neatņemama mūsu lielās socialistiskās Tēvzemes daļa. Mums, diemžēl, ir nepareiza tendence atkalapvienošanās temu ierobežot ar notikuma, kas tieši saistās ar Perejaslāvijas Radu, māksliniecisku iemiesojumu. Šajā tendencē izpaužas pēc atkalapvienošanās sekojošo notikumu vēsturiskās nozīmes nepietiekama novērtēšana. Atklāt divu brālīgo tautu nesatricināmās draudzības slavenās lappuses, parādīt, kā padomju iestības apstākļos šai tradicionālajai draudzībai radušās jaunas formas un saturas, — ir mūsu literatūras svēts pienākums.

Ukrainas padomju literatūra pēdējā laikā kļuvusi bagātāka mākslas darbiem, kuros atklājas krievu un ukraiņu tautas mūžsenās draudzības dziļās saknes, parādīta Krievijā dzimušo progresīvo ideju labvēlīgā ietekme uz ukraiņu literatūras attīstību kā pirmsoktobra periodā, tā arī socialistisko naciļu sadraudzības apstākļos. Šī tema daļēji atspoguļota M. Rijska darbos, P. Tičinas «Vienotās saimes jūtas», I. Kočergas «Jaroslava Gudraja», A. Golovko «Artemā Garmajā», A. Mališko «Prometeja», O. Gončara «Karnegesējs», J. Janovska «Kijevas stāsts», M. Stejmacha «Dzīvenā saime», P. Kožlaņuka «Jūrko Krūkā», pret nacionālistiem vērstajos O. Višņas, S. Oleņika, S. Voskresensko un D. Belousa satīriskajos darbos, A. Pid-suchas, P. Dorosko, I. Nechodas patriotisko dzejoļu ciklos, kā arī romānos V. Sobko «Baltā līesma», S. Skļarenko «Karpati», Ivana Le «Nalivko». Šajās grāmatās parādīta divu brālīgo tautu draudzība dažādos vēsturiskās attīstības posmos.

Gatavojamās šai ievērojamajai dienai — 300. gadim kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju — sniegti mūsu rakstniekiem lielu ierosmi. Jaunos darbos, kuri pa daļu jau publicēti vai nāks klajā nākamā gada sākumā, rakstnieki stāstīs par vēsturēs savijpošām lappusēm, par krievu un ukraiņu tautas, varonīgo cīņu, atmas-kos buržuāzisko nacionalistu un starptautiskā imperialismā agentu viltīgo mēģinājumus sadalīt mūsu tautas. Starp šim grāmatām jāmin P. Panča «Ukrainas zvani», J. Smoliča «Ausma pār jūru», J. Muškettika «Semjons Polijs», V. Kučera «Ustims Karmajuks», O. Ivānenko «Tarasa ceļi», I. Ciupa «Saulie virs mežiem», P. Tičinas, M. Rijska, V. Sosjuras un A. Mališko dzeju krājumi, P. Voronko poema «Leģendas dzimšana», L. Pervomaiska «Dņepras krastos», L. Zabaštas «Oleksa Borkanuks», M. Rudenka «Mikola Krasnošapka», Ivans Le pašlaik beidz romānu par Bogdanu Chmelņicki, P. Usenko strādā pie dzeju cikla, L. Smiljanskis raksta romānu par Sevcenko. Asu pamfletu grāmatu, vērstu pret nacionālistiskām pabīrām, sarakstījis M. Rudņickis un V. Beļajevs.

Izdevniecība «Radjanskij pismepik» tieši gadadienā laids klajā krājumu «Dzīvenās draudzības chronika», kurā apkopots vairāk nekā simts ukraiņu padomju rakstnieku prozas, dramaturģijas, dzejas un publicistikas darbu.

Jāatzīst, ka ukraiņu izdevniecības jubilejai gatavojas nepietiekoši enerģiski. Tas it īpaši attiecas uz izdevniecībām «Molodj» un «Deržlitvidav».

Notiekt nākotnē šodien jāizsaka Ukrainas teatrim, kas, diemžēl, vēl nav sākušis gatavoties šiem tautas svētkiem.

Nav jaunu lugu, nav arī vienlīdzīgu, kurus ar nepacietību gaida tūkstošiem republikas pašdarbības kolektīvu.

Svētību dienās Kīevā notiks krievu literatūras un mākslas dekade. Mēs

Turpinājums 2. lapas pusē

INFORMATĪVAIS ZĪŅOJUMS

Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas plēnumis pieņēmis lēmumu sasaukt Rīgā 1954. gada 9. februārī Latvijas Komunistiskās partijas kārtējo 13. kongresu.

Apstiprināta kongresa darba kārtība:

1. Pārskata ziņojums par Latvijas KP Centrālās Komitejas darbu — referents Latvijas KP CK sekretārs b. J. Kalnbērziņš;
2. Latvijas KP revīzijas komisijas pārskata ziņojums — referents KP revīzijas komisijas priekšsēdētājs b. K. Gailis;
3. Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas vēlēšanas;
4. Latvijas KP revīzijas komisijas vēlēšanas.

PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA D E K R E T S

Par PSRS Tautas skatuves mākslinieka goda nosaukuma piešķiršanu režisoram A. Amtmanim-Briedītim

Sakarā ar Latvijas PSR Valsts akadēmiskā Dramas teātra galvenā režisora A. Amtmana-Briedīša radošās darbības piecdesmit gadu jubileju un atzīmējot viņa nopelnus padomju teātra mākslas attīstībā, piešķirt režisoram Alfredam Fričd. Amtmanim-Briedītim PSRS Tautas skatuves mākslinieka goda nosaukumu.

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs K. VOROŠILOVS

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs N. PEGOVS

Maskavā, Kremī, 1953. g. 18. decembrī

Jauni dzīvojamie nami, skolas, klubi, instituti...

Sarunā ar mūsu līdzstrādnieku LPSR Ministru Padomes Arhitektūras pārvaldes priekšnieks E. KISĒ pastāstīja:

— Ar katru gadu mūsu republikā paplašinās dzīvokļu un civilā celtniecība. Līdztekus rūpniecības, transporta un lauksaimniecības uzņēmumu celtniecībai nākošajā gadā plaši izvērtīsies dzīvojamo namu, kultūras un sadzīves tēstāžu celtniecība.

Sajā gadā pabeigs visus ārējos būvdarbus republikas lielākajai celtnī — Kolchoznieku namam. Jau tagad ēkas karkass un sienu mūris sasnēguši deviņo stāvu, vēl līdz gadā beigām tie sasnēgs pēdējo, desmito stāvu. Nākošajā gadā sāksies iekšējie būvdarbi. Pašlaik ir pabeigta ēkas interjeru projekta izstrādāšana, ko tuvākajā laikā apstiprinās.

Otrs ievērojams objekts ir viesnīca «Rīga», šā tipa lielākā ēka republikā. Sajā ilgusajā celtnē nākošajā gadā pabeigs visus celtniecības montāžas darbus. Plaši izvērtīsies viesnīcas daudzdzīvokļu apdares darbus, kā arī to iekārtošanu. Projektē specialas mēbeles un iekārtu. Viesnīca būs apgādāta ar jaunāko tehniku un komfortu.

Sajās dienās izskatīja projektu pilsētas tiltam pār Daugavu, — šis objekts minēts partijas XIX kongresa direktīvās. Tilts paredzēts visu veidu pilsētas transportam — automobiļiem, pājūgļiem, tramvajiem un gājējiem. Tiltā celtniecība jau uzsākta un sevišķi strauji noritēs 1954. gadā.

Nākošajā gadā pabeigs lielā dzīvojamā ēku kompleksa celtniecību — «Rīgas manufaktūras» un «Rīgas auduma» strādniekiem. Tajā ietilpst trīs ēkas ar 250 dzīvokļiem, kā arī sadzīves tēstāžu un veikāļu, veļas mazgātavām utt. Šo kompleksu cel Ēlīnā ielā, mīnēto uzņēmumu tuvumā.

Nākamajā gadā republikā cels deviņas jaunas skolas, no tām divas — Rīgā. Viena — Gorkija ielā (Sporta ielas stūrī), otra — Maskavas rajonā. Pirmā — lielā četrtāvu ēka, domāta tūkstoš skolniekiem. Otrā varēs mācīties 880 skolnieki. Līdzīgas skolas cel Ēlīnā un Rēzeknē. Skolas 440 skolniekiem cel Kanadā, Dundagā un citos mūsu republikā.

Dramaturģijas jautājumiem veltīta sanāksme

14. decembrī Akadēmiskajā Dramas teātrī notika LPSR Kultūras ministrijas un Latvijas Padomju rakstnieku savienības sarakstīta sanāksme par dramaturģijas jautājumiem.

Sanāksmi ievadīja LPSR Kultūras ministra vietnieks V. Kalpiņš.

Par problemām, kas attiecībā uz dramaturģiju izvirzītas PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes 14. plenarā un dažu nacionālo republiku rakstnieku savienību plenumos, referēja A. Grigulis. Referents sīki aplūkoja divus jautājumus, kas bijuši galvenie visās pēdējā laikā notikušajās dramaturģijas jautājumos: dzīves patiesības atveidojums lugās un dramaturģu mākslinieciskajai meistārībai. Savas runas sākumā konstatēja, ka padomju dramaturģija (jo sevišķi tas attiecas uz latviešu padomju dramaturģiju) nepietiekami izmantojusi Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas un partijas preses sniegto lielo palīdzību, precīzos vadošos norādījumus dramaturģijas un teātra mākslas jautājumos, A. Grigulis arī vērsās pret to, ka mūsu rakstnieki maz un nevērtīgi studē tradīcijas, kas baro mūsu dramaturģiju. Vārdos mēs atzīstam un cienām krievu klasisko dramaturģiju, piemēram, A. Ostrovska darbus, bet īstenībā no tiem nemācāmies. Tas pats sakāms par B. Blaumaņu lugām, nepelnīti maz studējam un izrādām arī labākās agrāk sarakstītās padomju dramaturģijas lugas.

Runājot par ikviena rakstnieka galveno uzdevumu — parādīt padomju dzīves īstenību, padomju cilvēka dzienu, morālo cildenumu, viņa garīgās pasaules bagātību, referents saasināja uzmanību uz to, ka pēdējā laikā, pamatot cēnīties lugu (arī romanu, stāstu, poēmu, dzejoļu) centrā izvirzīt padom-

kas rajonus. Visas, izņemot tās, ko cel Rīgā, nodos lietošanā 1954. gadā.

Nākošajā gadā sāksies divu augstāko mācību tēstāžu ēku celtniecība Rīgā. Ēlīnā ielas galā cels Fiziskās kultūras instituta ēka. Apmēram tajā pašā rajonā paredzēts celt jaunas augstskolas — Politehniskā instituta ēku, kurā mācīsies 400 studenti. Pašreiz tiek izstrādāts instituta ēkas detaļu projekts. Tā būs skaista, īsta mūsdienu celtnie, kuras centrālā daļa pārsniegs 6 stāvu augstumu. Tajā atradīsies vairāk nekā 100 auditorijas, mācību kabineti, laboratorijas un citas telpas. Bez tam paredzēts projektēt un veikt priekšdarbus Rīgas kultūras un izglītības darbinieku tehnikuma ēkas celtniecībai.

Sarīotes ielā cels divas kopmītnes — Valsts universitātes un Lauksaimniecības akadēmijas studentiem. Katra no tām varēs uzņemt 600 studentu, kuriem būs radīti normāli dzīves un mācību apstākļi.

Tajā pašā rajonā cel vienu no skaistākajiem Rīgas dzīvojamajiem namiem ar 186 dzīvokļiem, kas domāts kādas rūpniecības strādniekiem. Divi dzīvojamie nami Maskavas rajonā nākamajā gadā jāuzceļ Baltijas dzelzceļa pārvaldei. Dzīvokļu un civilās celtniecības ministrija 1954. gadā uzsāks celt lielu dzīvojamo namu Ēlīnā un Engela ielas stūrī, ar ko būs likts sākums galvaspilsētas centrālā kvartālu plānveldīgai izbūvei — veco koka ēku vietā.

Lielu celtniecību savā rajonā izvērs rūpniecā VEF. Bez Kultūras nama, kura celtniecības darbus paredzēts pabeigt jau nākamajā gadā, sāksies rūpniecās ēkās, poliklīnikās un bērnu darža ēku celtniecība. Bez tam rūpniecā cels divus dzīvojamos namus.

Se uzskatīti tikai daži objekti, kuru celtniecībai ierādīta vieta 1954. gadā. Ar lielu vērtību celtniecībā noris un vēl intensīvāk noritēs laukos, bet tā ir īpaša tema. Visumā dzīvojamā namu un kultūras un sadzīves ēku celtniecības darbu apjoms pārsnēgs šā gada celtniecību apmēram divas reizes, kas liecina par partijas un valdības nemīlīgām rūpēm par darbaļaužu labklājību.

ju cilvēka leikšējo dzīvi, viņa domas un jūtas, mūsu rakstnieki sāk ieslīdēt zināmā galējībā: atzīmēt, ka darbs ir pati svarīgākā, nepieciešamākā padomju cilvēka dzīves sastāvdaļa.

Referāta noslēgumā, minot konkrētus faktus, A. Grigulis runāja par neatrisinātiem jautājumiem teātru sadarbībā ar dramaturģiem, īpaši jaunajiem.

Debātes J. Vanags atzīmēja virkni konkrētu temu (piemēram, kolektīvizācija mūsu laukos, tautu draudzība, krievu tautas palīdzība latviešu tautai savas brīvības izcīņā), kurām latviešu padomju dramaturģija tikai pieskārsies, bet nav izstrādājusi īsti dziļi. Runātājs uzsvēra, ka mūsu dramaturģijā konstatējama zināma rosmes pastiprināšanās un radīta virkne darbu, kas spēj nozīmīgi kuplīnāt teātru repertuāru.

PSRS Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts A. Amtmanis-Briedītis aicināja rakstniekus dziļāk, radošāk attēlot savos darbos dzīves īstenību, brīdināja jaunos dramaturģus no pašapmierinātības un paviršības.

Teātru sadarbībā ar jaunajiem dramaturģiem savu runu veltīja režisors A. Leimanis. Pret žanru nīvēšanu, detaļu nozīmes ignorēšanu tiklab dramaturģijā, kā arī teātru praksē vērsās režisors P. Petersons.

LPSR Valsts konservatorijas teātra fakultātes dekan K. Jālnskis plevērsa uzmanību tam, ka latviešu padomju dramaturģija sīrgst ar vispārīguma spēka un tipizācijas prasmes trūkumu. Tas ir galvenais cēlonis, kāpēc lugās nav īsta pozitīvā varoņa.

Teātru sadarbībā ar autoriem un teātra kritiķiem sanāksmes noslēguma runā plevērsās V. Kalpiņš.

Sanāksme deva daudz ierosinoša gan rakstniekiem, gan teātra darbiniekiem.

1953. gada 26. jūnijā PSRS Augstākās Padomes Prezidijs, izskatījis PSRS Ministru Padomes ziņojumu par L. P. Berijas kā ārzemju kapitāla aģenta noziedzīgo darbību, vērstu uz Padomju valsts grausšanu, nolēma: atcelt L. P. Beriju no PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētāja pirmā vietnieka amata un no PSRS Iekšlietu ministru amata un saukt Beriju pie atbildības tiesas priekšā. PSRS Augstākā Padome 1953. gada 8. augustā apstiprināja PSRS Augstākās Padomes Prezidija 26. jūnija Dekretu.

Tagad PSRS Prokuratūra pabeigusi izmeklēšanu Dzimtenes nodevēja L. P. Berijas lietā.

Izmeklēšanā konstatēts, ka Berija, izmantojot savu stāvokli, noorganizējis Padomju valstij naidīgu, nodevīgu savērnieku grupu, kas spraudusi sev noziedzīgu mērķi ārzemju kapitāla interesēs izmantot Iekšlietu ministrijas organus tiklab centrā, kā arī uz vietām, pret Komunistisko partiju un PSRS Valdību, centies savos nodevīgajos nodomos nostādīt Iekšlietu ministriju augstāk par Partiju un Valdību, lai sagrābtu varu un likvidētu padomju strādnieku un zemnieku iekārtu kapitālisma restaurācijas un buržuazijas kundzības atjaunošanas nolūkā.

Nodevīgās savērnieku grupas aktīvi dalībnieki bija ilggadīgā kopīgā noziedzīgā darbībā IeTK-IeM organos ar Beriju saistītie apsūdzētie: bijušais PSRS valsts drošības ministrs, bet pēdējā laikā PSRS valsts kontroles ministrs — V. M. Merkulovs, bijušais PSRS IeTK kādas pārvaldes priekšnieks, bet pēdējā laikā Gruzijas PSR Iekšlietu ministrs — V. G. Dekanozovs, bijušais Gruzijas PSR Iekšlietu tautas komissara vietnieks, pēc tam PSRS valsts drošības ministra vietnieks, bet pēdējā laikā PSRS Iekšlietu ministra vietnieks — B. Z. Kobulovs, bijušais Gruzijas PSR Iekšlietu tautas komissars, bet pēdējā laikā PSRS IeM kādas pārvaldes priekšnieks — S. A. Goglidze, bijušais PSRS IeTK kādas pārvaldes priekšnieks, bet pēdējā laikā UPSR Iekšlietu ministrs P. J. Mešiks un bijušais PSRS IeM sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas daļas priekšnieks — L. J. Vlodzimirsks.

Daudzus gadus Berija un viņa līdzdalībnieki rūpīgi maskēja un slēpa savu naidīgo, nodevīgo darbību. Pēc J. V. Staļina nāves, kad reakcionārie imperialistiskie spēki aktivizēja graujošo darbību pret Padomju valsti, Berija sāka forsēti rīkoties, lai sasniegtu savus noziedzīgos mērķus, vispirms izmantojot varas sagrābšanai IeM organus. Tas arī deva iespēju īstā laikā atmāskot Dzimtenes nodevēja īsto seju un spert enerģiskus soļus viņa naidīgās darbības likvidēšanai.

Kļuvis 1953. gada martā par PSRS Iekšlietu ministru, Berija sāka pastiprināti izvirzīt savērnieku grupas dalībniekus vairākos vadošos amatos Iekšlietu ministrijā. Savērnieki vajāja godīgus IeM darbiniekus, kas atteicās izpildīt Berijas noziedzīgos rīkojumus.

Lai grautu kolchozu iekārtu un radītu pārtikas grūtības mūsu zemē, Berija visādi sabotēja, kavēja realizēt Partijas un Valdības svarīgākos pasākumus, kuru mērķis bija

pacelt kolchozu un sovchozu saimniecību, nemītīgi paaugstināt padomju tautas labklājību.

Konstatēts arī, ka Berija un viņa līdzdalībnieki sāka noziedzīgi rīkoties, lai atdzīvīnātu buržuaziski nacionālistisko elementu atliekas savienotajās republikās, sētu naidu un nesaskaņas starp PSRS tautām un vispirms iedragātu PSRS tautu draudzību ar lielo krievu tautu.

Neatrodot nekādu sociālu balstu PSR Savienībā, Berija un viņa līdzdalībnieki savus noziedzīgos nodomus dibināja uz to, ka savērēstību atbalstīs reakcionārie imperialistiskie spēki no aizrobežas.

Kā tagad konstatēts izmeklēšanā, Berija uzsācis sakarus ar ārzemju izlūkošanas dienestiem jau pilsoņu kara periodā. 1919. gadā Berija, atzardamies Bakū, pastrādāja nodevību, iestājoties slepena aģenta amatā Azerbaidžanas kontrrevolucionārās musavatistu valdības izlūkošanas dienestā, kura darbību kontrolēja angļu izlūkošanas organi. 1920. gadā Berija, atzardamies Gruzijā, no jauna pastrādāja nodevības aktu, nodibinot slepenus sakarus ar Gruzijas meņševistisko ochranku, kura bija angļu izlūkošanas dienesta filiāle.

Izmeklēšanā konstatēts, ka arī turpmākajos gados Berija uzturējās un paplašinājis savus slepenos noziedzīgos sakarus ar ārzemju izlūkošanas dienestiem ar viņu iesūtīto spiegu starpniecību, kurus viņam dažreiz izdevās pasargāt no atmāskāšanas un peļnītā soda.

Rīkodamies kā Dzimtenes nodevējs un spiegs, kas pārdevies ārzemju izlūkošanas dienestiem, Berija visā savas noziedzīgās darbības laikā ar savu līdzdalībnieku palīdzību uzturēja slepenus sakarus arī ar kontrrevolucionārajiem gruzīnu meņševistisko emigrantiem, vairāku ārzemju izlūkošanas dienestu aģentiem.

Rūpīgi slēpjot un maskējot savu noziedzīgo pagātni un savus naidnieka sakarus ar ārvalstu izlūkošanas dienestiem, Berija par galveno metodi izvēlējās apmelojumus, intrigas, dažādas provokācijas pret godīgiem partijas un padomju darbiniekiem, kas viņam stāvēja ceļā Padomju valstij naidīgo nodomu realizēšanā un kavēja tam zagties pie varas.

Ielavījušies ar šo noziedzīgo metožu palīdzību atbildīgos amatos Aizkaukāzā un Gruzijā, bet pēc tam PSRS Iekšlietu ministrijā un nodevīgos nolūkos perinot varas sagrābšanas plānus, Berija un viņa līdzdalībnieki izrēķinājās ar viņiem nevēlamā cilvēkiem, neatsakoties pat no patvaļas un nelikumības aktiem, negēlīgi krāpa Partiju un valsti.

Izmeklēšanā konstatēta vesela virkne noziedzīgu Berijas machināciju, ar kurām viņš gribēja panākt karjeristiskus mērķus un neļaut atmāskot savu naidnieka seju. Tā izmeklēšanā konstatēts, ka savu nodevīgo mērķu sasniegšanai Berija vairākus gadus ar savu līdzdalībnieku palīdzību vedis noziedzīgu intriganču cīņu pret Komunistiskās partijas un Padomju valsts izcilo darbinieku Sergo Ordžonikidzi, saskatīdams viņā cilvēku, kas traucēja tam virzīties tālāk un realizēt naidīgos nodomus. Kā tagad konsta-

tēts, Sergo Ordžonikidze neveltīja Berijam politisko uzticību. Pēc Sergo Ordžonikidzes nāves savērnieki turpināja nežēlīgi atbēties viņa ģimenes locekļiem.

Izmeklēšanā konstatēti arī tādi fakti, ka savērnieki teroristiski noslepkavojuši personas, no kurām viņi baidījās tikt atmāskoti. Tā Berija un viņa līdzdalībnieki nogalināja M. S. Kedrovu — Komunistiskās partijas biedru kopš 1902. gada, bijušo VČK prezidiju un OGPU koleģijas locekli F. E. Dzeržinska laikā. Savērniekiem bija pamats turēt Kedrovu aizdomās, ka viņa rīcībā ir materiāli par Berijas noziedzīgo pagātni, konstatēti arī citi teroristisku slepkavību fakti, kuras savērnieki pastrādājuši ar noziedzīgu nolūku iznīcināt godīgus, Komunistiskās partijas un padomju varas lietā uzticīgus kadrus.

Kā izmeklēšanā konstatēts, Berija un viņa līdzdalībnieki pastrādājuši vairākus nodevības aktus, mēģinādami vājināt Padomju Savienības aizsardzības spējas.

Ar izmeklēšanas materiāliem pierādīts, ka savērnieku grupas dalībnieki — apsūdzētie Merkulovs, Dekanozovs, Kobulovs, Goglidze, Mešiks un Vlodzimirsks, kurus ar Beriju saistīja ilggadīga kopīga noziedzīga darbība, izpildīdami jebkurus Berijas noziedzīgos uzdevumus, palīdzēdami viņam slēpt un maskēt viņa noziedzīgo pagātni, pastrādājuši virkni vissmagāko valsts noziegumu, kas jau norādīti.

Tādējādi konstatēts, ka apsūdzētie Berija, Merkulovs, Dekanozovs, Kobulovs, Goglidze, Mešiks un Vlodzimirsks kļuvuši par Dzimtenes nodevējiem, darbojušies kā starptautiskā imperialisma aģentūra, kā padomju tautas jaunākie ienaidnieki.

Izmeklēšanā konstatēti arī citu Berijas izdarīto noziegumu fakti, kas liecina par viņa dziļu morālo pagrimumu, un, bez tam, Berijas noziedzīgās savtīgās rīcības un varas ļaunprātīgās izmantošanas fakti.

Izmeklēšanā ar daudzu liecinieku liecībām un autentiskiem dokumentiem datiem atmāskoti, apsūdzētie atzinās par vainīgiem daudzu vissmagāko valsts noziegumu pastrādāšanā.

Berija nodots tiesai, apsūdzot viņu Dzimtenes nodevībā, pretpadomju savērēstības organizēšanā, teroristisku aktu pastrādāšanā, pret strādnieku šķiru un revolucionāro strādnieku kustību vērstā aktīvā cīņā, ko viņš izvērsa slepenā aģenta amatā kontrrevolucionārās musavatistu valdības izlūkošanas organos pilsoņu kara laikā, tas ir, noziegumos, kas paredzēti KPFSR Kriminālkodeksa 58.—1., „B“, 58.—8., 58.—13., 58.—11. pantos.

Merkulovs, Dekanozovs, Kobulova, Goglidze, Mešiks un Vlodzimirsks nodoti tiesai, apsūdzot viņus Dzimtenes nodevībā, teroristisku aktu pastrādāšanā un līdzdalībā kontrrevolucionārā nodevīgā savērnieku grupā, tas ir, noziegumos, kas paredzēti KPFSR Kriminālkodeksa 58.—1., „B“, 58.—8., 58.—11. pantos.

Saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekretu, apsūdzība pret Beriju, Merkulovu, Dekanozovu, Kobulovu, Goglidzi, Mešiku un Vlodzimirski jāizskata PSRS Augstākās Tiesas Speciālā Tiesas Sastāvā ar 1934. gada 1. decembra Likumu noteiktā kārtībā.

U Z M Ū Ž U K O P Ā

Turpinājums no 1. lapas pusē

daršim visu iespējamo, lai tā izvērstos par īstiem svētkiem un uzskatāmi parādītu to dziļo cieņu un mīlu, ar kādu mūsu tauta raugās uz krievu tautas lielo kulturu.

Visas mūsu Dzimtenes tautas atzīst krievu tautas milzīgo lomu — tā ir pirmā mūsu vienlīdzīgo tautu saimē, — ar lielu cieņu runā arī par ukraiņu tautas lomu, par tās lielo ieguldījumu mūsu Dzimtenes nostiprināšanā. Dažādās mūsu zemes malās padomju laudis dažādā, bet ar tikpat lielu mīlestību sagaida lielo gadadienu. Uzbeiku cīematā skolnieki lasa T. Sevcenko dzejoļus, Aizpolarā lokā uzved A. Korneičuka lugas. Gruzijā iznāca jauns, pilnīgs lielā dzejnieka Sevcenko darbu izdevums. Ir patīkami uzzināt, ka jubilejas dienās Maskavas žurnāli publicē ukraiņu rakstnieku jaunākos darbus, galvaspilsētas izdevniecības laidis klajā daudzas ukraiņu grāmatas.

Nav vajadzības un iespējas uzskatīt visus šos sarakstītos un speciālos izdevumus. Gribas tikai atzīmēt, ka tālās izpaužas krievu progresīvās kultūras tradīcijas, Beļinska un Černiševska, Gorkija un Majakovska tradīcijas — lielā mīlestībā uz mūsu ukraiņu tautu. Šajos sarakstītos izpaužas lielais saprindzinātāis un iedvesmas pilnais darbs, ko veic Komunistiskā partija, audzinot tautu progresīvās ideoloģijas, nesatricināmās tautu draudzības garā.

Noslēdzoties krievu literatūras un mākslas dekadei Kijevā un pēc ukraiņu rakstnieku uzstāšanās Maskavā, 1954. gada maijā paredzēts svinīgs Ukrainas Padomju rakstnieku savienības valdes plenums. Sajā plenumā mēs analizēsim paveikto, runāsim par to, kas darīts, lai attēlotu brīnišķīgo un cildeno, visaptverošo un dzīvinošo tautu draudzību un, pirmām kārtām, krievu un ukraiņu tautu draudzību.

Ar lielu savijojumu mēs, ukraiņu rakstnieki, gatavojamies nolasīt darba laudim savus stāstus un dzejas, lekcijas par lietajiem svētkiem. Tas ir svarīgs notikums mūsu šodienas darbā. Mēs gribam popularizēt labākos ukraiņu, krievu un citu brālīgo tautu rakstnieku darbus.

Tautas svētkus Ukrainas strādnieki, kolchoznieki un intelligēncie sagaida ar jaunām darba uzvarām, sava radošā darba augļus viņi veltī socialistiskajai Tēvzemei.

Jāpauk, lai Padomju Ukrainas rakstnieku labākā velte šajos lielajos svētkos būtu grāmatas, kas atspoguļo mūsdienu lauksaimniecības augšupeju, grāmatas, kas atspoguļo padomju ļaužu lielās un cildenās jūtas — draudzību starp visām mūsu Dzimtenes tautām, kas Komunistiskās partijas vadībā iet uz komunismu.

«Literaturnaja Gazeta»

Diplomdarbu izstāde

Valsts Latviesu un krievu mākslas muzejā atklāta PSRS mākslas augstskolu 1953. gada diplomdarbu izstāde, kurā eksponēti 212 Maskavas, Leningradas, Kijevas, Tbilisi, Erevanas, kā arī Latvijas, Lietuvas un Igaunijas PSR mākslas augstskolu diplomandu darbi. Uzņēmumos — diplomdarbu reprodukcijas.



A. Chmeļņickis

UZ MŪZU KOPA



A. Tichljs

UZŅĒMŠANA PIONIEROS



K. Macharadze

SUVOROVS UN BAGRATIONS ALPOS

Jaunatnes teatru darbinieku sanāksme

14. decembrī Maskavā sākās jaunatnes teatru darbinieku Vissavienības sanāksme. Klātesošie noklausījās PSRS Kultūras ministrijas Galvenās mākslas lietu pārvaldes, Teatru pārvaldes priekšnieka b. Severina referātu: «Jaunatnes teatru radošie uzdevumi».

Sanāksmē piedalās 120 jaunatnes un bērnu teatru pārstāvji, to skaitā arī mūsu Jaunatnes teatra darbinieki: direktors P. Rolovs, galvenais režisors B. Praudņis, teatra pedagogs G. Cepļovičs un repertuāra daļas vadītāja M. Miezīte.

Grāmatu pircēju konference

Nesen notika LPSR Kultūras ministrijas Grāmatu tirdzniecības galvenās pārvaldes pīlēktās grāmatniecības pīrcēju konference, kurā piedalījās apmēram 300 cilvēku. Ievadījumā rakstnieks Arvīds Grīgulis runāja par grāmatu nozīmi padomju cilvēku dzīvē, par izdotu grāmatu skaitu un to nozīmi sabiedrības dzīvē pieaugumu, salīdzinot ar buržuāziskās Latvijas laiku.

Par Latvijas Valsts izdevniecības plāniem 1954. gadam pastāstīja galvenā redaktora vietnieks A. Putnīšs.

Kolportieris b. Birzgālis, pīrcēji bb. Vitols, Salins un citi norādīja, ka grāmata kļuvusi padomju cilvēka dzī-

ves neatņemama sastāvdaļa, ka tā audzina proletariskā internacionālisma garā, māca mīlēt cilvēkus un cīnīties par mieru. Tādēļ sējumu strauņiem jā kļūst aizvien plašāki. Gaumīgāk un vairāk jāizdod bērnu grāmatas un tehniskā literatūra. Jaunatnei jāsaņem vēsturiski romāni un apraksti marksiāiski-lenīniski skatījumā.

Rakstnieks Jūlijs Vanags konferencē nolāsija savas jaunās poēmas «Zeme» fragmentu. Koncertā piedalījās Valsts Operas un baleta teatra solisti A. Simsons un P. Grāvelis, kā arī Poligrāfiķu centrālā kluba tautas deju kolektīvs

A. Mūrnieks

PADOMJU LATVIJAS MĀKSĻINIEKU 1953. GADA JAUNRADES IZSTĀDE

Padomju Latvijas tēlotājas mākslas pagājušā gada republikaniskā izstāde sāpēja diezgan asu un peļnītu kritiku. Runājot par šā gada izstādi, vispirms jāatzīmē, ka tā ir krietni kuplāka: tajā ar tuvu pie 190 darbiem piedalās apmēram simts autoru.

Tematiski no 94 glezniecības darbiem te redzam 2 vēsturiska žanra darbus, 3 sadzīves ainas, 12 portretus, 9 klusās dabas un — 68 ainavas. Starp nedaudzajiem tēlniecības darbiem pārsvarā portrets, grafikā — grāmatu ilustrācijas.

Daudzskārt esam dzirdējuši skatītāju vēlējumus sniegt vairāk sadzīves žanra darbu, portretu, kas atspoguļotu mūsu dzīves īstenību. Tieši tā izstādē ir maz. Izstādes «mugurkauls» ir ainavas, pie kām tādas, kas liecina, ka mākslinieki pēc iespējas centušies nollst mūsu republikas klusākos, idiliskākos stūrīšos, izbēgt no darba trokšņa, traktoru un kombainu nemuzikālajām skaņām, tālāk no fabriku korpusiem. Ja arī kādā vietā tie parādās, tad apmēram tāda attālumā kā tukšā nīraža. Tātad tematiski mūsu tēlotāja māksla gada laikā nav augusi un vērtusies plašumā, bet gan otrādi.

Lielākie un saturā nozīmīgākie darbi izstādē ir V. Kirilova glezna «V. I. Lēpina atbraukšana Rīgā 1900. gadā» un J. Kozlova «Raiņa apcietināšana». Šīs vēsturiski nozīmīgās temas saista skatītāju interesi. Meistariski no tām labāk atrisināta ir pēdējā.

J. Kozlova glezna rāda Jāni Raiņu, kad viņa dzīvoklī notiek kratīšana. Pa dzejnietka rakstāmgaldā rakņājas divi žandarmierijas ierēdņi, uz kabineta grīdas, kas arī piemēta papīriem, vēl kāds trešais, katlīnā un dendiņa svārkos, meklēj pierādījumus Raiņa revolucionarajai darbībai. Pie durvīm, judamies savu uzdevumu augstumos, pašapmierināti skruļlē ņsas žandarms. So naidīgu elementu, cara kalpu, vidū gleznas centrā stāv Raiņš. Viņa augums lepnī sasliets, sejā nīcinājums, dusmas un cīnītāja revolucionāra drosme, kuru, redzams, nesalauzīs arī apcietināšana. Autora galvenais sasniegums šajā gleznā ir tas, ka viņš spējis vēsturiski patiesos tēlos, ļoti izteiksmīgā tipažā un skaidrā darbības risinājumā sniegt laikmeta tēlojumu kā konflikta problēmu un parādīt ievērojamo latviešu tautas dzejnietku kā revolucionāru. Darbam ir arī savi trūkumi. Kļūdaini zīmēta kratītāja spēga figura gleznas priekšplānā, gleznieciski līdz galam nav izstrādāta Raiņa figura.

V. Kirilova darbā «V. I. Lēpina atbraukšana Rīgā 1900. gadā» tēlota aīna, kad Lēpins, tikko iznācis no Rīgas stacijas, virzās uz ietvi, kuras pretējā malā viņu gaida kāds strādnieks. Ap staciju daudz jauzu, kas vai nu nāk ārā no stacijas ēkas, vai iet iekšā, virzās pa ielu vai apmetušies grupiņās ap ielas kāpnēm. Centrālā — Lēpina — figura gleznā akcentēta pareizi, bet nav raksturota pietiekami dziļi. Pie tam Lēpins te rādīts vecāks, apmēram tāds, kāds viņš izskatījās 1917. gadā. Pārējo lelas gājēju un pasažieru grupās ap staciju atsevišķi tipi ļoti notēloti, raksturīgi laikmetam. Bet šīs grupas vāji izkārtotas, nav jūtams telpas dziļums, tēlas gājēji saplūst visi vienā masā. Labi sniegts fons, uz kura risinās darbība. No pirmā acu uzmetiena var teikt, ka tā tiešām ir Rīga, stacijas laukums. Mazāk pārliecinoša, dekoratīva ir gleznas kreisā puse ar Rīgas torņu siluetiem un mākoņiem. Vispār gleznā jūtams vienota, spēcīga kolorīta trūkums. Gleznieciski darbs ir it kā sadrumstalots, bez vadošā motīva (Lēpina ierašanās par tādu te nav kļuvusi). Nav arī īsti noraksturots darbības laiks — rīts vai vakars?

Pie sadzīves žanra darbiem varam pieskaitīt V. Janševskas gleznu «Jaunais mičurinietis», M. Terpilovskas «Jaunā grāmata» un T. Graša «Naturalisti». Visos šajos darbos galvenie darbības varoņi ir jaunieši, bērni. Par šādu tematiku, protams, varam tikai priecāties. Taču, ja atceramies, ka vasarā Mākslinieku savienības rīkotajā skīču izstādē arī nedaudzle sadzīves žanra darbu meti bija vēltīti tikai skolas un pirmsskolas vecuma bērnu dzīves tematikā, tad ar bažām jākonstatē, ka viss, ko mūsu mākslinieki ir iecerējuši vai nobeļguši šajā žanrā, liecina par lielu tematikas vienkāršību.

No izstādītajām sadzīves žanra gleznām saturā visvairākā un pīveļcīgākā ir M. Terpilovskas «Jaunā grāmata». Grāmatu tirdzīņā Lēpina lelas apstādījums pie bērnu literatūras stenda apstādījies vairāki skolnieki. Sīzēts ļoti labi. Arī kompozīcija vīegļi izprotama. Tīka: būtu ieteicams mākslinieci valrāk individualizēt zēnu tipus, pīvērst lielāku uzmanību kolorītam un perspek-

tīvai, lai tiešām šī priecīgās bērības tema liksmi un gaiši izskanētu uz pavasarīgās Rīgas fona.

Labi domāts, bet visal nelzdevies šoreiz ir V. Janševskas darbs «Jaunais mičurinietis». Nav saskatīti atsevišķie plāni: ja priekšplānā gandrīz taustāmi attēlotas ķirbja lapas, tad dibenplānā koku grupas izskatās butaforiskas, veidotas 18. gadsimta ainavisko fonu garā. Arī pozitīvais varoņis samākslots (teat rala poza, nevajadzīga draperija — pāroku pārmestais svārkis, standartizēta sejas izteiksme). Tas viss ļoti bojā šī citādi saulainā, dzīvespriecīgā un aktuālā darba vērtību.

Par T. Graša darbu «Naturalisti» jāsaka, ka tajā labākā daļa ir ainava, kaut gan tema risināta interesanti un naturalistu grupa visumā ļoti ir komponēta uz ainaviskā fona. Ainavas gleznojumā tomēr vairāk nobeļgtības. Nav parādīta neviena skaidri saskatāma seja, jo gaisma krīt tikai uz pakaušiem. Līdz ar to cilvēkiem šajā darbā ir atņemta pienācīgā nozīme.

Uz sadzīves žanru acīm redzot sīlecas arī I. Stradiņas glezna «Skolniece». Bet darbs šajā virzienā apstāties pūsejā. Pelēkais, neizteiksmīgais fons neko nestāsta par apkārtni, ar kuru saistīta skolniece. Nav šeit arī darbības. Te nelīdz pat tukšā skolas tāfele aizmugurē, kura šīnī gadijuma noder kā fons portretam, bet nevis kā plašāka sīzētiska risinājuma sastāvdaļa.

Nesen notikušajā Baltijas mākslinieku jaunrades konferencē tika atzīmēts, ka portreta žanrā Padomju Latvijas mākslinieki guvuši ievērojamus sasniegumus. Tomēr šīnī izstādē atsevišķu portretistu darbu līmenis ir zemāks nekā iepriekšējos gados. Tas pirmkārt sakāms par mūsu ievērojamā portreta meistara J. Tilberga gleznoto J. V. Staļina portretu. Mākslinieks nav izveidojis Staļina tēlu visā pilnībā, pīšķīris tam diezgan vēsu, oficiālu raksturu, nav saistījis to ar fonu.

Revolūcijas vadoņu atveidošana mākslas darbos uzliek māksliniekam ļoti atbildīgu uzdevumu — sniegt šīs personības visā viņu lielajā daudzpusībā un cilvēciskajā vienkāršībā. Pīvērsties tikai ārējai, parādes pozai šo portretu veidošanā nozīmē maldīties, no virzīties no pareizas uzdevuma izpratnes. Tāpēc revolūcijas vadoņa portreta prasībām neatbilst arī R. Podobedova gleznotais V. I. Lēpina portrets. Nekādi neapmierina portreta gleznieciskais izpildījums. Lēpina figura zīmēta saraustīti, — vietām tā plastiski pārliecina, vietām ne. Sevišķi vāji zīmēta labā roka. Rokai portretā, ja tā ir parādīta, tikpat liela nozīme cilvēka raksturošanā kā sejaļ. Bet ko mums stāsta šīnī portretā līdz puseļ kabatā lebāzītā roka? Kustība ļoti nenoteikta, iztulkojama dažādi. Lēpina sejas vaibstos, pīveļgtajās acīs nebūt nav izpausta šī cilvēka gars. Te mākslinieks tikai centies it kā attēlot to pazīmju kopsumu, kas raksturīgas Lēpīnam, bet rezultātā viengabalainu tēlu nav radījis. Velksmīgāk uzgleznotas dažas daļas interjerā.

Starp eksponētajiem portretiem kā labākie atzīmējami V. Kuzmenko «Padomju Savienības Varoņa pulkveža A. Gubrija portrets» un L. Kokles «Baleta solists V. Korjagins Romeo lomā». L. Kokles darbs paskops glezniecības manieri un krāsās, balstīts uz melni pelēkiem toņiem, bet tas ļoti saskan ar vīduslēcīgo Romeo tērpu un tēla raksturu. Galveno uzmanību autors pīvērstis seļai, vājākas zīmējumā rokas un kājas. V. Kuzmenko gleznotais A. Gubrija portrets ļoti izstrādāts zīmējumā, gleznots brīvā otas rakstā. Ļoti ļoti šeit jūtama gaisma, kas ar savu refleksu spēļi dara bagātīgāku portreta sejas izteiksmi un balto apģērbu. Portretā jūtama liela vienkāršība, patiesīgums. Neapšaubāmi, ka šie portreti liecina par abu mākslinieku radošo augsmi.

Jaunais mākslinieks J. Koklins sniedzis rūpnīcas «Sarkanais metalists» labākā tēraudkausetāja Kapitonoņa portretu. Parādīt mūsu darba pirmrindniekus — ļoti labs, apsvēlcams nodoms. Tikai — val gan ieteicams parādīt viņus tik uzpūtīgus, ledomīgus, kādu Koklins rāda savu varoņi? Nabadzīgs arī Koklins kolorītis, kurā runā vienīgi zilī un sārī toņi. Neatrātsīts un sastindzis ir J. Alsberga gleznotais kolchoza «Okte» zirgkopja pīrmrindnieka J. Lēpīņa portrets. Portretējams cilvēks nav psiholoģiski raksturots, parādīta tikai viņa pozešana.

Pīnīti pārmēti jāļzsa māksliniekam A. Toropīnam par Staļina pīemijas laureates, Tautas mākslinieces L. lītas Bērziņas portretu Annas Kareņīnas lomā. Toropīns ir ļoti spēļīgs mākslinieks. Par to runā arī šī darba ļoti izstrādātais, kolorīstīski noskaņots tu-

terjers. Bet jau tas vien, ka skatītājs spīests novērtēt apkārtni atsevišķi, runā par sīktu portretam. Mākslinieces tēlu nomāc nepareizas ķermēņa un galvas proporcijas, sīkti zīmējums un figūras kompozīcionāli nelzdevīgais tēkārtojums.

Vairākiem izstādē eksponētajiem portretiem ir tīkal portreta studijas (J. Rīkmaņa «Pašportrets», J. Nīkīlīna «Vecais jūrnieks») vai arī skices (S. Fleišmaņa «Staļina pīemijas laureats S. Hillers») raksturs.

Studiju raksturs pīemīt arī lielumielajam vaīrumam izstādīto ainavisko darbu. Daudzu ainavu pamatā ir atsevišķas dabas noskaņas tema, kuru autors centies izteikt tīkal ar vienu līdzekli, pīemēram, kolorītu, atstājot novārtā dabas reālās formas un visu pārējo. Pie šāda virziena ainavāstudijām jāpīeskalta, pīemēram, K. Ubāna izstādītie darbi «Apmākusies diena», «Rudens vakars», «Pīrms lietuss» un «Novakare». No šī paša vīedokļa acīm redzot vadīties arī H. Veldre, gleznodams Saurīšu akmens lauztūvi. Šīnī darbā ir spēcīsku krāsu toņu un saules gaismas meklējumi. Ne kompozīcija, ne cilvēku, ne mašīnu attēlojums nav novēsts līdz tādai pakāpei, lai šo darbu varētu atzīt par industriālu ainavu, lai varētu just tās sociālo pamatīdeju. Rūpīgāk izstrādāta ir otra Veldres studija — «Vasaras ainava». Bet arī te līdz īstai ainavai vēl ir tālu. Te ir no visa pa drusku — ir nobriedušās vasaras mīerīgais zaļums, zaļganās rudzu druvās tonis, ļoti noskaņots pelēcīgais gaisms, bet viss kopā nesniedz kaut ko nobeļgtu, vesulu. Šīm darbam trūkst noteiktas, mērkīteļcīgas kompozīcijas. Tas pats sakāms arī par V. Kalvāna «Rīgas ainavu» un «Rudenī Daugavas krastos». «Rīgas ainavā» Kalvāns tīkal pīle horizonta novietojis pīlēstās siluētu, bet visu priekšējo plānu aizņem ar puķu gleznojumu, pīe kam diezgan kokainu, jo vairāk jūtama krāsa nekā zīedi un zāle. Kolorīstīski dāvi izstrādāti A. Bromulta «Pūmpuri». Visai nopīētnas ir V. Formozova ainavas «Rudens novakare» un «Kanals Rīgā», sevīšķi pīrmā. Otrā labāk parādīts ūdens, ēnainais koku zaļums, bet nav jūtams gaisms, tāpēc koku zaļums izskatās mazliet nedzīvs.

Profesionālas negatīvības un vājas kompozīcijas dēļ maz izteiksmīgs Z. Zēberga «Kaļķu cepīss», kas pīrstāv vīenīgu industriālo ainavu izstādē.

V. Karjākīna ainava ar elektrisko vīlcīnu ir svaļga tematīkā un kompozīcionāli ļoti risināta. Zēļ tīkal, ka autors to atstājis skices stadijā. Tas pats sakāms par V. Kirilova Kokneses pīlsdrupu ainavu. Vājā izpildījuma dēļ šīs saturīgais darbs zaudē savas ļoti vēlēlētas temas nozīmi; drūms un pelēks arī tā kolorīts.

Pēc vairāku gadu pārtraukuma izstādē ar glezniecības darbiem atkal redzam U. Skulmī. Iepīecīnoši, ka viņš turpina meklēt ceļu uz pīlvīrtīgu, realistīsku krāsu un formu valodu. No viņa izstādītajām ainavām «Dzīrnavu dīķis» un «Līleļīvas Skultē» satura zīņā vērtīgākā ir pēdējā, kas rāda mūdīenu Skultes ostas ainu.

Meistarīgi uzgleznotu ainavu «Mežs» snīedzis K. Mīesnieks, no kura daudz ieteicams mācīties jaunākajiem ainavīstiem, pīrmkārt A. Bromultam, kas arī vīenā no savām ainavām attēlo mežu.

H. Līkums izstādījis vairākas ainavas, kas liecina par diezgan ražīgu darbu aizrītējušajā vasarā — «Bērzi pelēcā dienā», «Līetaina diena Ogrē», «Apmākusies diena», «Daugava» un «Līgatnes apkārtnē». Kā glezniecīski nobeļgtāko var atzīmēt «Daugavu», bet visumā jāsaķa, ka Līkuma darbi, nenovēsti līdz īstas ainavas pakāpei, nav arī īstas studijas, jo mākslinīeks nav centies ar vīsem izteiksmes līdzekļiem īzcelt galveno, kam vēltīts attīecīgais darbs. Tā, pīemēram, ainavā «Bērzi pelēcā dienā» bērzi uzgleznoti pavāļi. Nav vīsal ļabi, ka mūsu ieteicnītais mākslinīeks mēģīna kvalitatī atzīst ar kvantitatī, tekrīzdam standartā kompozīcijā un formas pavīrsībā.

Apmēros lielu, īespādīgu ainavu snīedz A. Zvīedris gleznā «Uz zvejus». Šī ir vīena no nedaudzajām tematiskajām ainavām izstādē, vēltīta mūsu zvejīnieku kolchozu darbam. Jāpīebīst tomēr, ka Zvīedrim kā māksliniekam ļoprojām trūkst savas īndīviduālas sejas. Kad mēs izstādē redzam viņa darbus, tad vīenmēr gīrbot negīrbot rodas salīdzīnājumi: līķ, tas ir kā Kalnīnam, tas ir kaut kas līdzīgs Aļavozskīm vai Federam (pīemēram, «Ogre» šajā izstādē). Kaut arī pašrītējā lielajā darbā Zvīedris ir attēlojis mūdīenu zvejas kuģus, tie tomēr kopā ar visu agrā rīta ainavu īteķa nevis kā māks-

Turpīnājums 4. līpos pūzē

R. Lāce

Tipa ēku projektēšanai plašāku vērienu

Nesen Maskavā notika PSRS Padomju arhitektu savienības valdes XV plenums, kurā apsprieda jautājumu par tipa ēku projektēšanu un celtniecību.

Plašās arhitektu nama telpās bija iekārtota izstāde, kas iepazīstināja plenuma dalībniekus ar daudzajiem tipa projektiem, ko izstrādājušas lielākās projektēšanas organizācijas Maskavā, Leningradā, Kijevā un citu savienoto republiku centros.

Pēc PSRS Padomju arhitektu savienības valdes sekretara b. Zacharova referāta plenums noklausījās daudzus ziņojumus.

Tipa ēku projektēšana ir viens no svarīgākajiem pasākumiem, kas veicina PSKP XIX kongresa vēsturisko lēmumu sekmīgu realizāciju dzīvojamā un sabiedrisko ēku masveida celtniecībā.

Milzīgie celtniecības apmēri un prasības, kādas arhitektiem izvirza partija un padomju tauta, tipa projektēšanu padara par sevišķi atbildīgu uzdevumu. Tipa projektēšanai ir liela un svarīga nozīme padomju arhitektūras jaunradē. Tipa projektu kvalitāte nosaka arhitektūras kvalitātes līmeni celtniecībā. No tipa projektēšanas gala iznākumā atkarīga mūsu pilsētu apbūves raksturs. Tāpēc tipa ēku projektēšana ir spēcīgs ierocis arhitektu un projektu organizāciju rokās cīņā par augstas kvalitātes celtniecību. Protams, tam nepieciešama plaša dažādu tipa ēku projektu izvēle, lai varētu pilnībā izmantot pirmšķirīgo industriālās celtniecības tehniku, kā arī celt ātri un lēti, panākt pilsētu kompleksu apbūvi, radot nobelgtus kvartālu un ielu ansambļus.

Sevišķa nozīme tipa projektēšanai ir ātras un augstvērtīgas celtniecības izvēšanai kolchozos. Svarīgi norādījumi par to doti PSKP CK septembra Plenuma lēmumos.

Pēdējos gados tipa projektu izstrādāšana un ēku celšana pēc šiem projektiem ir levojami attīstījusies. Tipa ēku projektēšanā piedalās apmēram 40 lielākās projektēšanas organizācijas mūsu zemē. Plaši izvērtā tipa ēku projektēšana, neraugoties uz dažiem trūkumiem, labvēlīgi ietekmējusi arhitektūras līmeni masveida celtniecībā. Strauji pieaugot tipa ēku projektēšanas nozīmei, jānovērs visi trūkumi šinī darbā. Tas, pirmkārt, arhitektu savienību kolektīvu pienākums. Notikušais plenums reizē bija noslēgums daudzajām savienoto republiku un apgabalu arhitektu radošajām sanāksmēm, kurās tika apspriesti tipa projektēšanas jaunrades un organizācijas jautājumi.

Kā norādīja daudzi plenuma dalībnieki, viens no nopietnākajiem trūkumiem ir tipa projektēšanas nozīmes svarīguma nenovērtēšana kā no arhitektūras radošo darbinieku, tā arī no daudzpusr projektēšanas un celtniecības organizāciju puses. Tāpēc jāatmet uzskats, ka tipa ēku projektēšana ir šaura specialitāte arhitektūras jaunradē. Tipa projektēšanā jāiesaista labākie padomju arhitektūras spēki, tie jāpapildina ar jauniem, spējīgiem kadriem. Jāpaplašina to projektēšanas organizāciju skaits, kas izstrādā tipa projektus, un jāiesaista šajā darbā PSRS Arhitektūras akadēmija.

Tika aizrādīts arī uz otru svarīgu trūkumu, kas atklājies tipa projektu izstrādāšanas praksē un celtniecībā, proti, celtniecībai atļauto tipa projektu ierobežotais skaits nedod iespēju augstvērtīgi izvērt celtniecību mūsu pilsētās. Izstrukt tieši visvairāk pieprasītie dzīvokļu namu tipa projekti — 4 un 5 stāvu ēkām.

Tipa projektiem ir ļoti maz variantu, kā arī netiek izstrādāta vesela kvartāla iekārtošana un dažādas mazās arhitektūras formas.

Lai novērstu šo trūkumu tipa projektu jaunradē, rūpīgi jāizstrādā vairāk dažādu variantu ne tikai atsevišķām ēkām, bet arī tipa kvartālam, jo tipa projektu pielietošanai praksē ir pilsēt būvnieciskais raksturs. Šeit noteicamais un izšķirošais ir tipa ēku serijs projektēšana, nevis atsevišķu ēku, bet veselu pilsētas kvartālu celtniecība.

Tipa projektu pielietošanas praksē atklājas vēl viens visai traucējošs apstāklis, proti, tas, ka pastāv aizliegums izdarīt tipa projektus vienu vai otru izmaiņu, ko diktē vietējie apstākļi, kā arī uz vietas dabūjamie būvmateriāli. Šis jautājums izraisīja plašas pārrunas. Tas saistīts ar vairākiem citiem svarīgiem jautājumiem — ar formā nacionālās arhitektūras radīšanu, vietējo klimatisko un sadzīves apstākļu ievērošanu, vietējo būvmateriālu pielietošanu.

Celtniecības tehnika ir tipa projektēšanas bāze. Šis jautājums tika plaši apspriests. Ir zināms, ka tipa projekti jāorientē uz progresīviem konstrukcijas risinājumiem, pielietojot rūpnīcā izgatavotas celtnes detaļas un būvvietai ie-

spējamās montāžas operācijas. Bet jāievēro celtniecības apstākļi dažādos mūsu valsts rajonos. Piemēram, pamatojoties uz KPFSR tipa būvdetaļu katalogu, pašreiz izstrādā simtiem jaunu tipa projektu, kuros pielietoti tikai 6 siļņi, 3 plātņu, 2 kāpņu, 2 logu un durvju tipi utt. Ievērojot celtniecības bāzes attīstību dažādos mūsu zemes rajonos un pilsētās, projektos jāparedz vēl lielāka dažādība industrializācijā un celtniecības mehanizācijā.

Daudzi plenuma dalībnieki runāja par tipa projektēšanas organizatoriskiem jautājumiem. Praksē ir pierādījusi, ka projektu organizācijas jāizveido atsevišķas nodaļas tipa projektēšanai. Tajās varētu izmantot plašo pieredzi, kas iegūta, izstrādājot individuālos projektus. Projektu organizācijām ir plašāk jāapmainās tipa projektēšanas pieredzē, kā arī jāuzklausā arhitektu, konstruktoru, pārējo speciālistu un plašo darbaļaužu masu izteiktā kritika par šiem projektiem. Tika atzīmēts arī, ka teoretiskā bāze tipa ēku projektēšanai vēl nav pietiekama. Tikai reti izdevumi izlirzā šo jautājumu, bet PSRS Arhitektūras akadēmija projektu organizācijām sniedz pārāk mazu palīdzību. Tika izteikta vēlšanās, lai PSRS Arhitektūras akadēmija koordinētu atsevišķu arhitektūras institūtu darbību tipa ēku projektēšanas jautājumos. Tas dotu iespēju plaši un dziļi aptvert tipa projektēšanu visumā, novērstu noslēgtību un vienpusību atsevišķu zinātnisko organizāciju vidū.

PSRS Padomju arhitektu savienības valdes XV plenuma pieņemtā rezolūcijā atzīmēts, ka tipa projektēšana nav vienas dienas, vienas apspriedes problēma vai tikai kārtējs pasākums, bet gan padomju arhitektūras jaunrades tālākās attīstības pamats, lai izpildītu galveno uzdevumu: apmierinātu tautas nepātraukti augošās materiālās un kulturālās vajadzības.

Kāds tad ir stāvoklis tipa ēku projektēšanā un celtniecībā mūsu republikā? Daudzstāvu dzīvojamu namu celtniecībā mūsu pilsētās pielieto Visvairāk tipa sekcijas. Turpretim apbūvē ar 2 un 3 stāvu ēkām pielieto Vissavienības un mūsu republikā izstrādātos tipa ēku projektus.

Prakse apstiprinājusi, ka tipa sekcijas un ēkas, neraugoties uz daudzajām labajām īpašībām, tomēr pilnībā neapmierina dzīvokļu celtniecību republikā. Mūsu pilsētu rekonstrukcijas sarežģītās apstākļos, kur jāapbūvē tukši gruntsgabali starp ēkām, grūti panākt vienveidīgu apbūvi, nav iespējams pielietot tipa ēkas, bet tikai izmantot tipa sekcijas un konstrukciju detaļas, izstrādājot katram gadījumam individuālus projektus.

Ievērojot Latvijas PSR klimatiskos apstākļus (maz saulainu dienu un mitrs), mums nav pieņemami tipa projekti ar spēcīgi izvirzītiem profiliem un dekoratīvām logu apmalēm, uz kurām sakrājas mitrums, kas bojā slēnu. Vēlams arī plašs logu laukums.

LPSR Republikānskaļais projektu institūts patlaban izstrādā darba zīmējumu jaunai, uzlabotai 2 un 3 stāvu tipa ēku seriāli ar 2 un 3 istabu dzīvokļiem. Šajā seriālā ietilps 13 dažādas ēkas, kas dos iespēju daudzveidīgi dzīvot kvartālā apbūvē un būs bagāts ieguldījums mūsu republikas arhitektūrā.

Nepieciešams izstrādāt jaunus tipa projektus kolchoznieku dzīvojamām ēkām dažādos mūsu republikas rajonos, nodrošināt tādus stāvokli, lai varētu izmantot vietējos būvmateriālus.

Ar katru gadu mūsu republikā plašāšās individuālo ģimeņu māju celtniecība. Šim nolūkam valsts piešķir lielus līdzekļus. Sie būvētāji daudzus gadījumos izmanto novecojušus un apšaubāmas kvalitātes projektus, kuru izstrādāšana atrodas nekvalificētu projektētāju rokās. Šiem būvētājiem jāsniedz tehniska palīdzība, izstrādājot tipa serijs ģimeņu ēkām.

Mūsu republikā plaši pielieto arī sabiedrisko ēku tipa projektus. Vairāki tipa slimnīcu kompleksi sagatavoti celtniecībai Rīgā, Viļākā, Dagdā, Priekulē. Plaši darbi noris skolu celtniecībā Rīgā, Jelgavā, Rēzeknē, Dundagā, Alojā, Ergļos, Saulkrastos un citur. Šeit pielieto tipa ēku projektus 440 un 880 skolniekiem. Tāpat plašos apmēros izmanto tipa ēkas rūpnīcības kompleksu celtniecībā. Reālās dzīves prasības mums skaidri rāda, cik svarīga nozīme ir tipa ēku projektēšanai un celtniecībai. Tā nav šaura specialitāte arhitektūras jaunradē, bet gan augstākais arhitektūras meistariības sasniegums — radīt ēkas, kuras atbilst mūsu augstājošās dzīves daudzpusīgajām prasībām.

K. Plūksne,

L. LESNAJA

Izrāde par komjaunatni

Nikolaja Ostrovska grāmata «Kā rūdījās tērauds» radusi atbalstu miljoniem darbaļaužu sirdīs. Vistālākās pasaules malās jauzu masas savilpojuši grāmatai attēlotie notikumi un varoņi.

Pavēla Korčagina varoņdarbi nekaitāmas reizes atkārtoti padomju ļaužu miljonu ciņā un darbā gan karā, gan miera laikā. Pavēla Korčagina vārds kļuvis par visas progresīvās cilvēces jaunatnes cīdienības un goda simbolu.

Ostrovska muzejā Maskavā ir vairāk nekā 10.000 lasītāju vēstule. To skaits ir Rīgas termiņcietuma ieslodzīto vēstule, kura rakstīta uz smēķējama papīra sloksnēm. Tās mēģina pogrāzīt iznēsāt kāda ieslodzītā, kas savu sodu jau bija izcietusi.

«Šī grāmata apstaigāja visu kolektīvu, — rakstīja buržuāziskās Latvijas cietumā ieslodzītie revolucionāri Ostrovskim. — Šī grāmata lika aizmirst, ka mēs atrodamies cietumā, tā sadragāja ap mums esošās sienas, sniedza mums brīnīgu skaidrību apjautu... Pavēla kļuva mums draudzīga, tuva, mīļā, par visiem labāks draugs, kuram mēs jebkurš vēlētos līdzināties.»

Romana «Kā rūdījās tērauds» eksponārs kļuvis valodā ar Ķīnas jaunodemokrātiskās jaunatnes sekretara Fip Benpiji parakstu glabājas Ostrovska muzejā. «Ar šo grāmatu devās cīņā par brīvību Ķīnas tautas atbrīvoties armijas karavīri», — vēsti uzraksts šai muzeja nodaļai.

Uz Zoljas Kosmodemjanskas kapa zelta burtiem iekalti brīnīgie Pavēla Korčagina vārdi:

«Vidzārgākais cilvēkam ir dzīve. Vīps sapem to tikai reizi, un tā jānodzīvo vienīgi tā, lai nevajadzētu sāpīgi skumt par bezmērķīgi pavadītiem gadiem, lai nebūtu jāsuņojas par nelāgu pagātni un lai varētu sacīt: visa dzīve un visi spēki ziedoti visskaistākajam pasaulē — cīņai par cilvēces atbrīvošanu.»

Sie vārdi kļuva par vadmotīvu veselai varonīgai mūsu jaunatnes paaudzei. Pavēla Korčagina tēls ievērojami ietekmēja padomju literatūras tālāko attīstību. Redzēt neuztverams, viņš eksistē A. Fadejeva «Jaunajā gvardē», B. Polevoja «Stāstā par istu cilvēku», N. Birjukova romanā «Kaija», M. Aliģeres poemā «Zoja» un vesela virkne citu sacerējumu. Visu šo darbu varoņos atspoguļojas Pavēla Korčagina raksturiezīmes.

Pirmoreiz romana «Kā rūdījās tērauds» inscenējums uz skatuves parādījās 1937. gadā. Kopš šā laika tas no repertuāra nepazūd.

Nesen Latvijas PSR Jaunatnes teātris sniedza F. Bondarenko izstrādātā «Kā rūdījās tērauds» scenisko kompozīciju.

Uz tēraudpelēka fona parādās durklis un grāmata — Ostrovska nemirstīgā darba «Kā rūdījās tērauds» emblema.

Ievadmuzikas skaņām plūstot, lēnām

verās priekšskats. Skatītāju priekšā atdzīvojas mīļotās grāmatas, pazīstamie un tuvie tēli. Sākās izrāde par dižo komjaunatni cīņā un tās varoņiem.

Izrādē atklājas, kā pilsētu kara uguns rūdījusies jauno strūžu heroiskā uguns, cik sirsnīgi un rūpīgi partija audzinājusi savu jauno maiņu, attīstot tani veselīgas rakstura īpašības, cīņas gribu un rakstura spēku.

Izrādes sekmes ievērojami līdzējis panākt jaunā un talantīgā aktiera R. Dambāna sniegums, veidojot Pavēla Korčagina tēlu. Ik mirkli skatītājs mana, ka dažviet uzsvertais ārējais raupjums ir tikai maniere, kas palīdz aizsegt Pavka viegli ievainojamo sirdi. Viņa garīgo izaugsmi mēs saskatām no ainas uz ainu, no cēliena uz cēlienu. Gan liriskā atturība, gan dramatisks kāpinājums palīdz raksturot tēlu, piešķirt tam dziļumu.

Sevišķu spēku R. Dambāna tēlojums iegūst lūgas noslēguma ainās, kur aktiera uzdevums ir sevišķi grūts, jo šī izrādes daļa mazāk balstīta uz notikumiem, darbību, vairāk uz Korčagina psiholoģisko pārdzīvojumu atklāsmes dziļumu. Un tieši izrādes noslēguma posmā ļoti uzskatāmi redzam, ka R. Dambāns ir izcili apdāvināts aktieris. Pat visai garos monologos, kuros izpaužas galvenokārt Korčagina cīņa pašam ar sevi, pret neārstējamās slimības izsūkto iznīcību, aktieris prot panākt apbrīnojami varenu dramatisku kāpinājumu, sugestēt skatītāju. Tāpēc iznāk, ka dramaturģiski šķietami visvairāk lūgas daļa izrādē skan visiedarbigāk.

Te gan gribētos režisora P. Homska uzmanību pievērst tādām visai svarīgam apstāklim, ka starp otro un trešo cēlienu trūkst loģiskas sakarības, un skatītājs, ieraugot Korčagina sanatorijā, gluži nejauši ievēro, ka viņš jau apprecējis.

Skatā pludmalē, kur Pavēla Korčagina dabū zināt par savas slimības liktenību, ir svarīgs lūzuma brīdis. Varoņi dzimst doma par pašnāvību. Un šeit triumfē pārliecība un apņēmība par pienākumu dzimtenes priekšā. Pavēls atceras fronti, savas agrākās cīņas un uzvaras, kas neļauj viegli roku atteikties no tālākajām pūlēm.

Izrādē mēs redzam divas nometnes, kas cīnās savstarpēji nežēlīgā šķiru cīņā. Revolūcijas nometni vada matrozis Fjodors Zuchrajs. Autors viņu iecerējis kā pārliecinātu boļševiku, kas atstāts aizmugurē pagrīdes darbam. Viņam ir liela nozīme arī Pavēla Korčagina rakstura un apziņas modināšanā.

To, kā Zuchrajs atrod ceļu uz Korčagina sirdi un prātu, mēs izrādē redzam izteiksmīgi un daudzpusīgi. Aktieris L. Kukis, kas tēlo Zuchraju, pēc saviem ārējiem dotumiem lomai neatbilst. Lai tēlotu no strādniekiem cēlošos matrozi, viņš izskatās pārāk inteliģents. Mākslinieks izstrādājis tēlu detalizēti rūpīgi, bet tam dažviet pietrūkst alitu cilvēcesku intonāciju.

Par to derētu padomāt

Reti kāda mūsu literatūras nozare darbs jāapspriež, pazīstot tikai tā saturā atstāstījumu.

Neapgāzama patiesība ir tā, ka drošas atziņas par tagadni un paredzējumu attieksmē uz nākotni var izsacīt vienīgi tāds, kas labi orientējas pagātnē. Bet mūsu jaunie teātra kritiķi spēj tikai vispārējās frāzēs, bez kādu patstāvīgu domu izteikšanas piemērot pat latviešu realistiskā teātra pamatcējus: Alunānu, Mierlauku, Duburu. Viņiem ir tikai aptuvena nojaušana par to, kādas vērtības mūsu skatuves mākslā īsteno, teiksim, Dace Akmentīna vai Gustavs Zibalts, kādu negatīvu ietekmi uz latviešu teātra attīstību atstājis Rode-Ebelings un Pēteris Ozoliņš. Gribas pat apgalvot, ka vienam otram tukšas, neko neizteicējas skaņas lūgas savulaik vadošo latviešu aktieru — Aleksandra Michelsona, Jūlija Skaidrites un citu ievērojamu tā laika mākslinieku vārdi.

Tepat jārunā par latviešu teātra kritikas tradīcijām. Mūsu literatūras kritikai veselīgas pamatus devusi Jansona-Brauna, Andreja Upiņa, Jāņa Asara darbība šai novadā. Andrejs Upits arī devis ne vienu vien plašāku teoretisku rakstu, kur līdztekus dramaturģijas problemām aplūko arī vairāki teātra mākslā specifiski jautājumi. Dažus no tiem (bet tikai dažus) varam atrast viņa Kopotajos rakstos. Labi daudz stilistiski spožu un vienreizīgu, saturu un formas vērtējumā vienotu teātra recenziju savā laikā sniedzis Jānis Sudrabkalns. Tāpat var atrast vēra gemamus, pa dažādiem izdevumiem izkalsītu citu autoru spriedumus kā par atsevišķām izrādēm un aktieriem, tā par visa lat-

Artema lomu vienkārši un patiesīgi tēlo aktieris A. Kucharevs. Mēs neļūtam, ka mūsu priekšā ir tēlotājs, mēs ticam māksliniekam kā cilvēkam.

Ļoti spilgti un silti N. Ostrovskis raksturojis Topu Tumanovu. Izrādes pirmajā pusē tas izdodas arī teātrī. Melnās mīlestību, labas, patiesas jūtas ļoti vienkāršiem, tādēļ arī pārliecinošiem līdzekļiem atklāj Topas Tumanova tēlotāja T. Cistjakova. Dzēlēja pļevdēja būves aina viņa parādās daudz nepārliecinošāk. Topa, kas parādās šai ainā, nav tā, kuru Pavēls redz savas pirmās mīlas laikā. Parādās patmīlība, garīgā ierobežotība, kas skaidri jāaskata, lai netiktu noniecināts Pavēls, — bet to redzam par maz.

Ar aplausiem skatītāji sapem un pavada Latvijas PSR un Čuvasijas APSR Nopelniem bagātā mākslinieku B. Praudīgu lieliski izveidotajā Červinskā lomā. Ar šo tēlu mākslinieks apliecina, cik pareizi ir Staņislavskā vārdi: «Nav mazu lomu, ir mazi aktieri.»

Skatītājs tie vajal Buržžakal (Latvijas PSR Nopelniem bagātā māksliniece V. Toporkova), Kristīnai (A. Kovaleva), Odarakai (Latvijas PSR un Čuvasijas APSR Nopelniem bagātā māksliniece E. Kronberga), tie viņām, kaut arī šīs lomas nav no lielajām. Tie tāpēc, ka šo lomu atveidojās aktrises atradušas attiecīgos izteiksmes līdzekļus tēlu raksturošanai.

F. Bondarenko veidotā Izrādes sceniskā kompozīcija labi izceļ romāna pamatideju. Apvienojot Zuchraju ar epizodisko politvadītāja Kramera tēlu, inscenējuma autoram sekmējies Zuchraja personu darīt izteiksmīgāku, vienlaikus nostiprinot izrādes sižetisko pavedienu.

Izrādē interesanti iecerējis un izvērtis neapšaubāmi talantīgais režisors P. Homsks. Iestudējuma galvenā vērtība ir tā, ka te patiesīgi izpaužas Ostrovska romanā attēlotā laikmeta dzīvā elpa.

Turpretim jo negatīvu iespaidu atstāj režisora nepietiekami izstrādātie masu skati. Tur aktieri nedzīvo patstāvīgu dzīvi, kaut ko vispārīgu runā, līdztekus neattaisnoti žestikulējot, neatbilstoši reaģējot uz to, kas noris ap viņiem.

Augustu novērtējama komponistes N. Makarovas rakstītā muzika. Sevišķi izdevusies liriskā dziesma par papali.

Atmiņā iespiežas pārceltuves aina, kur skatuves gleznotājam T. Afanasjevai veicies drosmīgi un telcamī atrisināt perspektīvas jautājumu.

Izrādē ir liela audzināšana nozīme. Pavēla Korčagina gaišais, poētiskais tēls, visu sevi pašizlīdzināgam darbam ziedodams, vienmēr un viscaur kalpoja, kalpo un kalpos kā piemērs mūsu jaunatnei.

Lūgas «Kā rūdījās tērauds» iestudējums ir neapšaubāma veiksmē Latvijas PSR Valsts Jaunatnes teātra darbā.

viņu teātra stāvokli kapitalistiskajā iekārtā. Interesanti ir arī pašu teātra darbinieku raksti, kuros viņi vērsas pret buržuāzisko mākslas politiku. Bet kā lai mūdienu kritiķi plekšust visiem šiem vērtīgajiem materiāliem?

Latvijas Teātra biedrība parādījusi labu iniciatīvu, organizējama to agrākās preses materiālu izrakstīšanu un sakopšanu, kuri attiecas uz atsevišķiem izcilākajiem latviešu teātra meistariem. Vai aktivitāti šai laukā nevajadzētu paplašināt, savācot recenzijas par izcilākajām izrādēm, kā arī apcerējumu par teātra virzieniem, repertuāru, aktieru materiālo stāvokli u. c. problemām dažādos vēstures periodos? Vērtētu pat padomāt par iespēju publicēt pirmspadomju laika teātra recenziju un teoretisko rakstu izlasi; protams, tai būtu nepieciešami rūpīgi komentāri, bet šķiet, ka šis jautājums nav tik grūti atrisināms, ja pieaicina tādus kritiķus un teoretikus, kuriem pagātnē tuvāk pazīstama, kā arī vecākās paaudzes teātra darbinieki. Šāda izlase interesētu ne tikai skatuves mākslas vērtētājus un pašus teātra ļaudis, bet arī plašākās lasītāju aprindas, kam mīļa teātra māksla. Kur tad vēl spilgtāk atspoguļojas teātra vēsture kā šādos laikabiedru uzrakstītos dokumentējumos!

Rakstītā materiāla savākšana ir pirmais priekšnoteikums teātra vēstures radīšanai. Jaunie kritiķi, kam būtu izdevība pašiem piedalīties šā materiāla sameklēšanā vai kas vismaz spētu ar to vispusīgi iepazīties, varētu ar laiku kļūt par vērtīgiem dalībniekiem latviešu teātra vēstures sastādīšanā.

V. V.

ŠONEDĒL

Sodien Latviešu un krievu mākslas muzejā Padomju Latvijas mākslinieku 1953. gada jaunrades darbu republikāniskās izstādes iztīrījums. Sākums plkst. 15. Izitirājuma noslēgums 21. decembrī plkst. 15.

o LVU aulā Latvijas Valsts universitātes vīru kora koncerts. Dirģents Haralds Mednis. Soliste Arta Pile. Sākums plkst. 16.

o LVU aulā KPFSR Tautas mākslinieces, Staļina premijas laureates Nadeždas Kazancevas koncerts. Sākums plkst. 20.

21. decembrī Filharmonijas zālē N. Kazancevas koncerts. Sākums plkst. 20.

22. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā lietiskās mākslas sekcijas sanāksme. 1. Atskaites par radošā darba pabalstiem un komandējumiem. 2. Radošā darba projektu caurskatīšana. 3. Lietuvas, Igaunijas un Latvijas lietiskās mākslas konferences tematiskā plāna apstiprināšana. Sākums plkst. 19.

o Mākslas darbinieku namā Rīgas pilsētas Kirova rajona bērnu muzikas skolas atskaites koncerts. Piedalās klavieru, vijoles, čello un akordeona klašu audzēkņi. Pedagoģa V. Sokolovska ievadvārds. Sākums plkst. 19.

o LVU aulā KPFSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka, Staļina premijas laureata prof. Ļeva Oborina klavieru koncerts. Sākums plkst. 20.

23. decembrī LVU aulā KPFSR Tautas mākslinieka, Staļina premijas laureata Arama Hačaturjana simfoniskais autora koncerts. Piedalās LPSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents A. Hačaturjans. Solists prof. L. Oborins. Sākums plkst. 20.

24. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. 1. Sekcijas 1953. gada darbības atskaitē un 1954. gada darba plāna apstiprināšana. 2. Atskaitē par politiskajām mācībām. 3. K. Čuukas jaunrades atskaitē. Sākums plkst. 18.

o LVU aulā A. Hačaturjana simfoniskais autora koncerts. Piedalās LPSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents A. Hačaturjans. Solists PSRS Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureats prof. Davids Oistrachs. Sākums plkst. 20.

25. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. 1. Sekcijas 1953. gada darbības atskaitē un 1954. gada darba plāna apstiprināšana. 2. Atskaitē par politiskajām mācībām. 3. K. Čuukas jaunrades atskaitē. Sākums plkst. 18.

o LVU aulā prof. D. Oistracha vijol-
vakars. Sākums plkst. 20.

26. decembrī LVU aulā A. Hačaturjana simfoniskais autora koncerts. Piedalās LPSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents A. Hačaturjans. Solisti prof. L. Oborins un prof. D. Oistrachs. Sākums plkst. 20.

Jaunas grāmatas

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

Daiļliteratūra

Orests Maļcevs, Dienvidslavijas traģedija. 536 lpp. + 13 telīm., 10.000 eks., Rbļ. 11,05.

R. Zandersons, Alfreds Amnians-Briedītis. 128 lpp. + 12 telīm., 5.000 eks., Rbļ. 6,90.

Michails Solochovs, Klusā Dona. I grāmata. 448 lpp., 7000 eks., Rbļ. 8,10.

Michails Solochovs, Klusā Dona. II grāmata. 432 lpp., 7000 eks., Rbļ. 7,90.

tos iemiesot dzīvos skatuviskos tēlos. Vispieprasīgākais tas, ka pozitīvo tēlu darbībā un raksturojumā nav plakātisma, kas tik bieži sastopams mūsu dramaturģijas pozitīvajos varoņos.

Dramaturģis Jūlijs Vanags norādīja un dažām neprecīzītām tekstā, kas var radīt pārpratumus; prasīja dzejā rakstīto, bet nekomponēto tekstu pārvērst koncentrētā veidā prozā; pārskatīt muzikālos uzsvarus teksta loģiskā intonācijā un izdarīt varbūtējus išinājumus sadarbībā ar režisoru, darbu gatavojot skatuves mēģinājumus.

Komponists Margers Zariņš norādīja, ka Arvīda Zilinska muzika atbilst lūgās darbības gaitai un tēlu raksturojumam, sevišķi atzīdams līelo veiksmu komikas izteikšanās muzikā, kas komponista jaunradē ir jauns, vērtīgs sasniegums.



Vakar Jaunatnes teātrī notika Andreja Upīša lugas «Laimes lācis» pirmizrāde. Atēlā: 5. cēllena skats. V. Ķimelis (Ješka) un Z. Ozolniece (lācis). J. Krieviņa uzp.

S. Richters un N. Dorliaka Rīgā

Pagājušajā nedēļā rīdziniekus pēc dažu gadu pārtraukuma atkal iepriecināja ievērojamo muziku — Staļina premijas laureata planista Svjatoslava Richtera un dziedones Ninas Dorliakas koncerti. Bija dota iespēja noklausīties četru šo mākslinieku solo koncertus. 10. un 13. decembrī notika S. Richtera klavieru koncerti. Tajos pārliecinoši atklāja mīles par ievērojamā padomju planista lielisko spēju neparasti vienkārši iztulkot dažādu komponistu skaņdarbu iekšējo saturu un tai pašā laikā alžraut ar spožu klavierspēles tehniku.

Svjatoslava Richtera koncertu programma bija ļoti daudzveidīga. 10. decembra koncertu ievadīja Bacha, Haidna un Mendelsona skaņdarbi. Katrā no tiem S. Richters pārliecinoši atklāja attiecīgā muzikas stila īpatnības. Ļoti vienkārši, skopi izmantojot klavieru dinamiskās iespējas, dzirdējām Bacha «Frāncu svitu», Mendelsona «Nopietnās variācijas», kuras komponists radījis kā protestu pret tā laika ārišķīgi virtuozu variāciju plūdiem. S. Richtera iztulkojumā skanēja kā vienots, gandrīz vai simfonizēts skaņdarbs, pilns Mendelsona romantiskā melodisma.

Koncerta II daļā noklausījāmies Sergeja Prokofjeva sonāti Nr. 8, kas, atskaitot poētisko menuetu vidusdaļā, bija ciets rieksts klausītājam — nespecialistam muzikas jautājumos. Sonāte, sevišķi pirmajā un trešajā daļā, asu subjektīvu pārdzīvojumu un kontrastu pilna, kā arī harmoniski sabiezināta un grūti uztverama. S. Richters sonāti atskaņoja vtengabalaini un tēlaini. Kā pļedēvas koncerta noslēgumā klausījāmies reti atskaņotās Bramsa, Debisi un Rachmaņinova miniatūras.

Ļoti patīkami bija konstatēt, ka ievērojamais planists koncerta programmu un pļedēvas bija izvēlējis ar labu gauri, necenšoties lekarot simpatijas ar ļoti populāriem, visiem jau pazīstamiem skaņdarbiem.

To pašu var teikt arī par koncertu 13. decembrī pārpilnajā Universitātes aulā, kur iemīļotais planists atskaņoja 19. gadsimta romantiskās muzikas pārstāvju komponistu Suberta un Sumana klavierdarbus.

Abos koncertos pārliecinoši atklāja S. Richtera spējām apburt klausītāju ar

priekšnesuma vienkāršību. Neredzējām neviena lieka žesta, nedzirdējām nevienas forsētas nots.

12. un 14. decembrī Universitātes aulā notika rīdziniekam jau pazīstamās dziedātājas Ninas Dorliakas koncerti. N. Dorliakas balss atbilstoša kamerstīlam, bez plašākām dinamiskām iespējām, taču klausītājus valdzina izjustais izpildījums un siltais balss tembrs.

Pirmajā koncertā dzirdējām Suberta dziesmas. Līdz ar to māksliniece atbildēja uz nesen atzīmēto Suberta 125 gadu nāves dienas atceri. Tika atskaņotas 13 dziesmas no cikla «Skaistā dzīrnāviņiece» un vēl 10 Suberta dziesmas koncerta otrajā daļā. Nevar teikt, ka visu dziesmu atskaņojums būtu vienādi līdzvērtīgs (kas sevišķi attiecas uz ciklu «Skaistā dzīrnāviņiece»), taču tādās dziesmās kā «Pilsēta», «Aizbraukšana» un dažās citās māksliniece visā pilnībā atklāja Suberta dziesmu saturu.

Otrajā koncertā N. Dorliaka dziedāja Gļinka, Čaikovska, Musorgska, Rachmaņinova, Līsta, Bizē dziesmas un dažas 18. gadsimta franču pastoraļes.

Vispilnīgāk māksliniece atskaņoja līrisku noskaņu dziesmas, piemēram, Čaikovska smalkās līriskas apdvēsto «Pagaidi».

No atskaņotajām Musorgska bērnu dziesmām aizkustinoši dzīvi un Musorgska īpatnējai melodikai atbilstoši izskanēja dziesmas «Kaktā» un «Ar lelli». Taču vispožāk N. Dorliakas priekšnesums izcēlās Rachmaņinova romancēs «Viņi atbildēja» un «Seit labi». So romancu apģarotā līrika ļoti piemērota dziedātājas balss un artistiskām dotībām. Arī 18. gadsimta franču pastoraļes N. Dorliaka ļoti dzīvi, tēlaini atklāja šā laikmeta franču muzikā raksturīgo kolorītu.

Kā nepārspējams pavadītājs abos koncertos pļedāļās Svjatoslavs Richters. Viņš ne tikai ļoti smalkjūtīgi pavadīja dziedājumu, bet palīdzēja solistei arī iztulkot dziesmu saturu un dot vajadzīgo noskaņojumu.

S. Richtera un N. Dorliakas koncerti bija liels notikums Rīgas muzikālajā sabiedrībā, un mēs ceram, ka Filharmonijas vadība darīs visu iespējamo, lai šādi koncerti atkārtotos biežāk nekā līdz šim.

S. Stumbre

„Zilo ezeru zemē”

Šā gada 17. decembrī Latvijas Padomju komponistu savienība kopā ar Rakstnieku savienību iztīrāja Arvīda Zilinska un Elīnas Zālītes muzikālo komediju «Zilo ezeru zemē». Rakstniece Elīna Zālīte iepazīstināja apspriedes dalībniekus ar komedijas tekstu, komponists Arvīds Zilinskis — ar muziku.

Patīkams pārsteigums bija LPSR Valsts Muzikālās komedijas teātra kolektīva lielā interese par jauna oriģinālrepertuāra iegūšanu. Teātra mākslinieki — M. Zirdziņa, L. Sniedze, S. Kokāne, B. Ķīģele, A. Bāriņš, H. Misiņš, E. Zveja, M. Vērdiņš, K. Steinbergs un V. Dzenis bija jau sagatavojuši priekšnesumam lomu muzikālās partijas, sniedzot apspriedes dalībniekiem iespēju uztvert dzejas un muzikas kopējo skanējumu. Kora un baleta muziku komponists atskaņoja klavierizpildījumā.

Jaunās muzikālās komedijas darbība risinās uz Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas robežas. Tur, kur kādreiz pļe robežstaba stāvēja bruņoti sargi, tagad brīvi satiekas latvieši, lietuvieši un baltkrievi. Draudzīgā saimē šeit triju republiku pierobežas kolchozi ceļ kopēju elektrisko spēkstaciju.

Referents Arvīds Darkevics, analizējot muzikālās komedijas dramatisko uzbūvi, tēlu raksturojumus un muziku, deva pozitīvu novērtējumu. Konfliktu kā tekstā, tā muzikā risināti vairāk līriskā sfērā. Kur dominē šis līrisms, tur arī komponists ir pārliecinošāks.

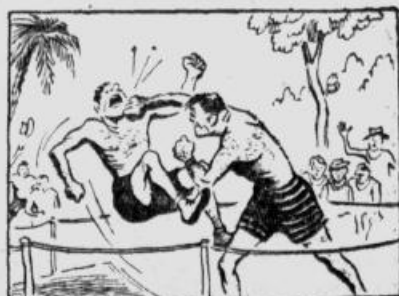
Par ievērojamu sasniegumu referents uzskatīja komisko tēlu raksturojumus. Sīiem pašiem jautājumiem pļeskārās LPSR Valsts Muzikālās komedijas teātra galvenais režisors Boriss Roščins, norādīdams, ka tēli radīti raksturīgi un dod aktieriem labas iespējas

„Bībele komiksos”

Amerikāņu bulvaru literatūra «komiks» pļevērsusies bībeles tematikā, pļe tam bībeles varoņus parādot Holivudas gaumē. Piemēram, Adams tiek pārvērdots par Tarzanu, sievietes — par kinoaktisēm utt.



Adama un Ievas kārdinājums.



Ringā Kalns dod nokautu Abelam.



Misters Noass ar savu «šķirstu» sašņedz sauszemi.

S. Gūtmaņa zīmējumi

Žandarms Latioss un «Admirālis Ušakovs»

28. novembrī grieķu ministrs Sifneoss parakstīja lēmumu: «Pamatojoties uz 1108. dekreta 9. panta «Par publisko izrāžu pārbaudi», aizliedzam visā valstī demonstrēt padomju kino filmu «Admirālis Ušakovs»...»

Kāds gan bija temsils, ka Grieķijā aizliedza filmu par 18. gadsimta krievu flotes lielo vadoni, kas daudz darija grieķu tautas atbrīvošanai no turku jūga? Lemeslu atrast, tiešām, bija ļoti grūti, jo «Admirālis Ušakovs», tāpat kā citas vēsturiskās padomju filmas, ir dziļi patiesīgs un objektīvs vēsturisko notikumu atspulgs.

Trīs reizes Atenās filmu noskatījās specialā komisija. Visciešāk filmas kadrus pētīja žandarmu majors Latioss. Pēc pirmās un otrās noskatīšanās, kā saka, «viņa augstajā pierē nekas neizmainījās».

— Grieķ vēlēiz, — uzsauca viņš kinomechanikim.

Un no jauna Ušakova eskadra grāva turku kugus... Kad acīm garām pāslīdēja pēdējais kadrs, Latioss droši pļeteica divkauli «Admirālim Ušakovam». Ar žandarma kundzisko atklātību, viņš paziņoja:

Amerikāņu balaganā

ASV Pārstāvju palātas loceklis no Viskonsinas štata republika-
nis Kerstens, savācis no Baltijas republikām aizbēgušu neliēšu saujļu, apcejo Savienotās Valstis un reklamē tos kā «stenos Latvijas, Lietuvas un Igaunijas priekšstāvjus».



Sanāciet, ļautiņi! Netaupiet naudiņu! Sodien mūsu cirkā skatītājiem parādīs Baltijas zemju aizbēgušo varas vīru parādi! Grozīsies publikas priekšā kā lelles pļikas

Ministri bez portfeļiem, bez minis-
trijām, bez republikas!

Volstrīta režija! Starpbrīžos džess! Ļautiņi, sapārciet bijetes!

L. Samojlova zīmējums un teksts